

X

84

6⁹⁷ / 9

ZVLÁŠTNÍ

DĚDICKÁ POSLOUPNOST V USEDLOSTI ROLNICKÉ V ČECHÁCH

dle zákona ze dne 7. srpna 1908
č. 68 z. z.

Soustavný výklad zákona i min. nařízení ze dne 28. února
1909 se **vzorci protokolů** projednacíh pro potřebu
praxe,
zvláště soudců, notářů a advokátů.

Sepsal

JUDr. ALOIS CERMAN,
přednosta soudu

▼ KAMENICI NAD LIPOU.

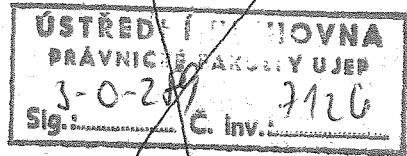
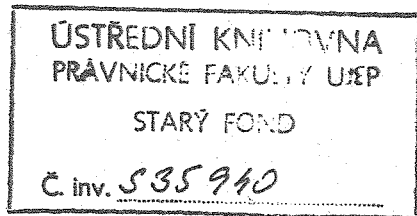
STOLICE VĚD PRÁVNÍCH
PŘI VYSOKÉ ŠKOLE ZEMĚLSKÉ
V BRNĚ.

1909.

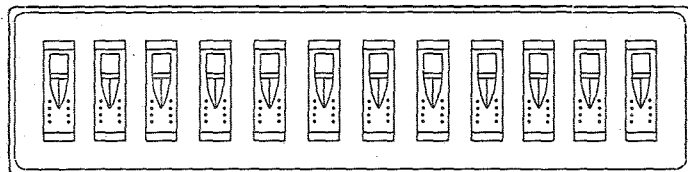
Nákladem vlastním. — V komisi autorově.

[Handwritten signature and initials]

Veškerá práva vyhrazena.

Tiskem parostrojní knihtiskárny Ant. Richtera v Kamenici nad Lipou.

Úvod.

Základ pro zvláštní právo dědické ve statky selské byl položen již za císařovny Marie Teresie patentem ze dne 11. srpna 1770 obdobně pro Čechy upraveným, dle nichž za jistých podmínek jeden ze synů po smrti otcově statek převzítí a ostatní dědici vyplatiti měl. Cena statku byla stanovena tak, aby příjematel obstatí mohl.

Po té následovala v Čechách bližší úprava této otázky patentem z 26. května 1791 č. 152 st. z. s., jež i občanským zákonem v platnosti zachována (§ 761 obč. zák.)*

Liberalistické hnutí let šedesátých, kteréž nám kromě jiných svobod přineslo na poli národohospodářském, jak známo, též svobodu živnostenskou, odstranilo také tyto zvláštní dědické řády stavu selského zákonem ze dne 27. července 1868 č. 79 ř. z. s tím, že zrušení to nabude v jednotlivých zemích působnosti od toho času, kterého bude zemským zákonem zrušeno obmezení *dělitelnosti* statků selských, rovněž dle starších dekrétů v platnosti trávající a ku každému dělení statku svolení politického úřadu vyžadující.

To se stalo v Čechách skutečně zákonem ze dne 20. prosince 1869 č. 152 ř. z., jenž prohlásil volnou dělitelnost pozemků — pokud soukromé právo tomu na překážku není — čímž také zároveň zvláštní po-

* Výstižné vylíčení historického vývoje viz v Tilsch-ově Dědickém právu rakouském (1905) část první, str. 148—152.

sloupnost zavedena. Zatím již dle čl. 15. zákona ze dne 21. prosince 1867 č. 142 ř. z. přiznána všem občanům volnost nabyvatí majetku nemovitého, čímž také židům, kteří doposud toho práva neměli, dovoleno nemovitostí nabyvatí.

Smutné zkušenosti národohospodářské a pak hnutí v některých německých, hlavně pruských zemích vyvolaly v letech osmdesátých i v Rakousku snahy, by ve formě instituce nápadnického práva vybudováno bylo zvláštní právo dědické pro stav selský s omezenou dělitelností selských statků, čímž by drobení jich učiněna byla přítrž a stav středních hospodářů se zachoval.

A tak došlo po důkladných statistických studiích a dobrozdáních k vydání říšského zákona ze dne 1. dubna 1889 č. 52 ř. z., kteráž značí opětný návrat k historicky se vyvinuvšímu zvláštnímu dědickému právu stavu selského.

Návrat tento nápadně připomíná reakci proti neosvědčivší se svobodě živnostenské v Rakousku, kterážto reakce tak praegnantního výrazu došla v četných novelách k živnostenskému řádu vydaných a oklikou staré zřízení cechovní zavádějících.

Říšským zákonem řečeným (z r. 1889) ztenčena svobodná fluktuace hodnot nemovitých citelně a celé komplexy nemovitostí z právního obchodu jsou vyňaty tím, že nejen latifundie svazkem fideikomisním zatížené, nýbrž i rolnické usedlosti střední velikosti upoutány býti mohou na určité rody, ovšem svazkem daleko volnějším a to z pravidla jen pro případ úmrtí, když zůstavitel jinak nepořídil!

Říšský zákon má se státi v jednotlivých zemích skutkem toho dne, kterého příslušným zákonodárstvím zemským vydána budou podrobnější ustanovení, jemu výslovně vyhrazená.

Tak se stalo doposud v Korutanech zákonem ze dne 16. září 1903 č. 33 ř. z. a nyní i v *Čechách zá-*

konem ze dne 7. srpna 1908 č. 68 z. z., jenž dnem 7. ledna 1909 působnosti nabyl.

Vydání našeho zemského zákona předcházelo delší jednání v komisi (viz zprávu zemského výboru tisk CLVII. z r. 1900 a zprávu komise tisk CCLXXXIII. z r. 1905) a jest také zákon náš poněkud obsáhlejší, než-li zemský zákon korutanský (viz *Právník 1908 str. 907*), s nímž v hlavních obrysech se srovnává. Ani nyní vydané min. nařízení z 28. února 1909 netěžilo z poznatků praxe při provádění onoho zákona v Korutanech čerpaných, nelišíc se valně od min. nařízení v roce 1904 (věstník m. spr. 1904, str. 3. a násl.) pro Korutany vydaného, ač látka sem spadající v našem novém zákoně (č. 5. a 11.) dílem nově upravena byla.

V přítomném výkladu na nařízení toto se neomezíme, chtějíce podati pokud možno soustavný a pečlivý rozbor nového zákona u porovnání se stavem zákonným, jak před jeho vydáním v praxi se jevil.

Nový zemský zákon i prováděcí nařízení k němu otištěny jsou ku konci knihy jako přílohy I. a II.

I.

Projednávání rolnických pozůstalostí před vydáním nového zákona.

Z důvodů týchž jako nový zákon — by totiž zamezeno bylo drobení statků rolnických a neblahé spory mezi nastupujícími spoluvlastníky — snažila se již posavadní praxe o to, by v řízení pozůstalostním statek takový pouze jedinému dědici do vlastnictví odevzdán byl a ostatní spokojili se s podílem peněžítým, ač všichni dědici — nebylo-li testamentu nebo smlouvy dědické — měli nárok na ideální částici statku (dle blízkosti a počtu parentel).

Aby se tak státi mohlo musil soudce pozůstalostní zvláště při posloupnosti intestátní vynaložiti veškerou úsilí, by mezi účastníky v této příčině *dědického narovnáni* docílil, i stačila neústupnost jediného ze spoludědiců, by statek přece jen mezi všechny byl rozdělen, neboť soudce nemohl, když smír se rozbil, ustanoviti, že osoba za daných poměrů nejzpůsobilejší má statek převzítí a ostatním dědicům podíly v penězích vyplatiti.

Tato malomoc pozůstalostního soudce byla trpce pocíťována!

Dohodou účastníků byl tedy soudce pozůstalostní vázán a mohl pochybnosti své ve příčině způsobilosti přejímatele dohodou účastníků označeného uplatniti pouze tehdy, jestliže sám jsa soudcem poručenským některého nezletilého dědice odepřel dohodě takové vrchnoporučenského schválení, po případě upozornil cizího soudce poručenského na shledané pochybnosti, by schválení dědického smíru zamezil (§ 27. nesp. říz.).

Odepřením dotyčného schválení nebyli arcíť účastníci přidržáni k tomu, by osobu vhodnější za přejímatele statku ustanovili, spíše stávalo se, že vůbec na přejímateli se nedohodli a statek musil býti dle ideálních poměrů všem odevzdán.

Došlo-li ku převzetí statku osobou jedinou ponecháno ustoupným svéprávným dědicům, by s přejímatelem ujednali modalíty výplaty a pojištění svých podílů sami; pouze tehdy, jest-li že byli dědicové oni nezletilí vyvinula se praxe pozůstalostních i poručenských soudů, narovnáni takové schvalujících, v tom směru, že splatnost podílů odročena až do fysické zletilosti percipienta a do sirotčí pokladny skládány — po případě na jeho výživu rodičům ponechávány — pouze úroky z těchto podílů, na převzaté realitě knihovně pojištěných. Shledalo se však, že tato dlouholetá vázanost podílů nezletilých nehoví začasťe změněným osobním i hospodářským potřebám obou stran, neboť ku př. při sňatku nebo úmrtí nezletilcově nebo při zhoršení hypotéky, na níž podíl pojištěn byl, nastala potřeba, by kapitál splacen byl před fysickou zletilostí věřitele, pročež již při projednání pozůstalosti na tyto eventuality pomýšleno a splatnost podílů též pro tyto případy a pak pro případ, že nezletilec před fysickou zletilostí svéprávným se stane (propuštění z moci otcovské, prohlášení za zletilého) stipulována.

Min. nařízení z 12. září 1896 č. 10.090 (čís. 42 věst.) uvedlo soudům na paměť většinu modalit naskytujících se při převzetí selských usedlostí jedním z dědiců co do splatnosti a pojištění podílů druhých dědiců i odporučilo zvláště, by si zák. zástupce nezletilého vyhradil právo výpovědi — k poukazu soudu poručenského — když by hypotéka se zhoršila.

Od té asi doby ujala se praxe, že pro splatnost podílů takových vyhrazeno obapolné právo výpovědi (z pravidla $\frac{1}{4}$ letní — viz form. č. 33 Nemetky-ho),

kdežto bez výpovědi splatnost podílů takových nastávala dle §§ 195 a 197 nesp. ř. (liknavé placení úroků a nepojištění hypotéky proti ohni) sama sebou. I za platnosti nového zákona budou tímto způsobem projednávány pozůstalosti rolnické, jest-li že usedlost dotyčná nespadá pod kategorii statku střední velikosti nebo, jest-li že z důvodů osobních vlastností přejímatele nebo z důvodů práva dědického posloupnost nového zákona vyloučena bude (viz dále III. A, B, C).

II.

Vůdčí zásady nové posloupnosti.

Nový zákon nezavádí v příčině statků rolnických pod ustanovení jeho spadajících zásadně odlišnou posloupnost nýbrž jest kompromisem mezi disposicí zůstavitele a dohodou účastníků s jedné, pak disposiční mocí soudce pozůstalostního s druhé strany, snaže se uvésti v soulad protichůdné zájmy dědiců ustupujících a přejímatele dvora ve prospěch zachování kmenového statku v rukou osoby jediné nebo manželů, při čemž ustupující dědici různými kautelami aspoň v budoucnosti odškodniti hledí, kdyby podíly jich byly příliš nízké.

Tato zásadní hlediska patrna jsou z těchto ustanovení:

- a) stěžejním bodem úpravy nového dědického nástupu má zůstat *dohoda* účastníků, kteří sjednotiti se mohou při testamentární a zákonné posloupnosti nejen na tom, *kdo* z nich dvůr převezme (§ 6), nýbrž i *v jaké ceně* (§ 8), nehledíc ani k tomu, že dohodou takovou určití lze, co má být příslušenstvím (§ 4, odst. 2.) a za jakých podmínek podíly ustoupivších dědiců jsou splatny i kterak mají být pojištěny (§ 10).

Teprve, když by v otázkách těchto nebylo dohody účastníků docíleno, ustanoví soud, kdo má být přejímatelem, jaká jest přejímací hodnota dvora atd. Za účelem tím jest v zákoně obsažena řada předpisů, které jsou vodítkem pro soud při rozhodování o těchto otázkách.

Pokud dohoda účastníků ve příčině řečených otázek podrobena zůstává schválení soudu poručenského ve smyslu § 27 nesp. ř. — v oddílu IX. A podrobně jest naznačeno.

- b) nový zákon nerozhoduje vždycky již při projednávání pozůstalosti o tom, kdo dvůr převezme a také stanovení podílů dědiců ustupujících není při každém projednávání pozůstalosti definitivně ukončeno, neboť při *konkurenci sourozenců* jest přípustno, by dvůr stal se prozatím společným vlastnictvím všech a aby konečné vypořádání pozůstalosti odročeno bylo do té doby, až přede všemi povoláný nápadník svého práva ku převzetí dvora použije (§ 5) — kterýžto odrok v zákoně bohužel časově omezen není. Viz XI. a).

Kromě toho po celých 10 let (!) od úmrtí zůstavitele nebo po nabytí fyzické svéprávnosti nezletilého přejímatele mohou dědici ustoupivší žádati na něm *doplnění svých podílů*, jestliže v oné době dvůr nebo aspoň polovici jeho dobrovolně — nikoli nucenou dražbou — prodá za cenu vyšší, než-li za jakou jej původně převzal a mohou dědicové v téže lhůtě vykonati právo předkupní (§ 11); podrobněji o tom projednáno sub IX A 3), pak X 5 a 4.

Možnost obcházení posléz uvedeného ustanovení jest do očí bijící v tom případě, jest-li že přejímatel osobou nastrčenou provésti dá nucenou dražbu dvora, při níž více se strží, než-li původní cena přejímací činila!

c) ustanoví-li účastníci vzájemnou dohodu obnos, za jaký nápadník má dvůr převzítí, totiž tak zvanou *cenu přijímací*, jest ingerence soudu pozůstalostního vůbec vyloučena, byť obnos onen byl sebe vyšší a zkracoval tím ostatní dědice sebe citelněji, ba i kdyby to byli dědici nezletilí.

Pouze tehdy, když by vypočítí náleželo díl povinný, jest soudce oprávněn zvýšiti pod berní hodnotou statku smluvenou cenu přijímací do obnosu berní hodnoty (§ 13, odst. 2.).

Úřady finanční pro účely poplatkové budou ovšem vždycky cenu přijímací kontrolovati řečenou hodnotou berní, kteráž dle multipla katastrálního výnosu nebo daně pozemkové se vypočítává a vyměří poplatky dle ceny, kteráž v konkrétním případě jest vyšší.

Jestliže soud pozůstalostní sám cenu přijímací ustanoví, poněvadž se účastníci na ní nedohodli, bude pro vypočtění dílu povinného vždycky základ spolehlivý podán, neboť soudce znalci a obecním starostou navrženou cenu odhadní beztak multiplem katastrálního výnosu kontrolovati má (§ 8, odst. 2). Podrobněji viz sub VI. a VII.

d) předpisy nového zákona *nevztahují se na veškeré pozůstalostní jmění*, nýbrž pouze na dvůr a jeho příslušenství. V příčině ostatního majetku nastává posloupnost obecná, na níž přejímatel dle ustanovení dědického práva participuje. Do podílu, kterýž takto na přejímatele statku z celého pozůstalostního čistého majetku připadá, započítá se mu čistá (nezadlužená) hodnota statku. Jest-li že podíl jeho jest větší, než-li řečená (nezadlužená) hodnota statku, obdrží on z ostatního jmění pozůstalostního dotyčné plus a ustoupivší spoludědici obdrží své podíly vesměs z ostatní pozůstalosti,

čímž statek při projednání pozůstalosti dále se nezadluží (srovnej poznámku ku konci oddílu VII.)

Jest-li že však na nápadníka připadne podíl menší, než-li jest nezadlužená hodnota statku, musí sám, nemůže-li svým osobním majetkem si vypomoci, strpěti, by podíly ustupujících dědiců na statku *poměrně* se pojistily (o tom podrobněji ve stati VII B d).

Tvoří-li statek s příslušenstvím jediné pozůstalostní jmění a přejímatel nepoužije vlastního soukromého majetku ku výplatě spoludědiců, pojistí se *celé* podíly ustupujících dědiců na statku.*)

Tyto všechny eventualy zákon zahrnul do *podstatně* stručného ustanovení § 7., že totiž *přejímatel* statku stane se až do nezadlužené hodnoty statku dlužníkem pozůstalosti, což odpovídá ustanovení zákona říšského (§ 6).

III.

Podmínky platnosti nového zákona.

Aby v konkrétním případě nového zákona použito býti musilo jest třeba, by splněny byly určité podmínky a sice:

A. Náležitosti osobní.

Znutněná již tendence zákona, by kmenový statek zůstal majetkem *rolníka*, kterýž ho vzdělává a nepřesl tudíž do rukou jiných, kteréž by mu osobní péči věnovati nemohly, nalezla zřetelného výrazu v těchto ustanoveních zákona:

1. Nová posloupnost dědická nastává pouze tehdy, jestliže *zůstavitel* a rodina jeho jsou „*rolníky*“ v *technickém* slovu smyslu, čili jak prováděcí nařízení vysvětluje (§ 2 (7) „dle lidového rčení“, pročež na př.

*) Princip posavadního práva zračí se v § 199 řízení nesporného.

nenastává posloupanost tato, jestliže držitelem statku jest úředník, učitel, důstojník a pod.

Otázku tuto rozhodne pozůstalostní soud sám.

Kdyby zůstavitel sice rolníkem byl, však předem povoláný nápadník náležel ke stavu, jenž rolnictvím se nezabývá a proto pochybno by bylo, zda statek vzdělávatí a udržeti dovede, rozhodne nadřízený soud sborový, zda-li nápadník takový z nástupu vyloučen býti má a zda-li na místo něho statek převezme další způsobilý nápadník; kdyby však dalšího způsobilého nápadníka po ruce nebylo nastane případ dále sub 4) uvedený (§ 6 lit. 4, d).

2. příjemce statku musí býti vyzbrojen *potřebnými schopnostmi* tělesnými, duševními i mravními, by statek prospěšně spravovati dovedl. Jest-li tedy nápadník ve volné dispozici majetkem svým byl již soudem omezen nebo takovými vadami stížen jest, že by se tak státi mohlo (tělesná neb duševní neschopnost, marnotratnost), rovněž když po dvě léta jest nepřítomen nebo nezvěsten, vyloučen jest z nápadnictví (§ 6 lit 4), o čemž v poslednějším případech soud sborový, však v případech soudně odňaté již majetkové dispozice (což při konkursu nápadníka?) soud pozůstalostní rozhodne (§ 6—4 a až e).

3. též osobně způsobilý nápadník vyloučen býti může z převzetí dvora, jest-liže jest již majitelem středního statku neb velkostatku — arciť vyloučen jest pouze relativně, ustupuje v pořadí dědicům jinak vzdálenějším. Nabídne-li takovýto nápadník povoláným za ním dědicům svůj vlastní statek k převzetí, zachová si právo nápadnické a ti, kdož odmítnou, sami pozbývají práva nástupu ve statek pozůstalostní (§ 6 lit 5). Cena nabídnutého statku stanoví se stejně jako cena statku pozůstalostního (§ 8).

4. jsou-li všichni dědicové pro osobní nezpůsobilost z převzetí statku vyloučeni, nezbyvá soudu

pozůstalostnímu, než aby přece některého nezpůsobilého dědice za příjemce ustanovil, ač-li neshledá výhodnějším, aby statek v případě tomto byl prodán a výtěžek dle občanského zákona mezi dědice rozdělen (§ 6 lit. 6).

Prodej vykoná se dle předpisů daných ve příčině nemovitostí chráněnců, tedy za přivolení nadřízeného soudu sborového (§ 109 odst. 2. jur. n.).

Důsah a význam osobní nezpůsobilosti není stejný.

Ani pořízení zůstavitele, jenž rolníkem v techn. slova smyslu není, aniž dohoda mezi účastníky takové pozůstalosti nemohou založiti platnost nového zákona při projednání pozůstalosti „*nerolnických*“.

Ostatní důvody osobní nezpůsobilosti ku převzetí statku dle nového zákona vztahují se zajisté nejen na posloupanost zákonnou, nýbrž i testamentární, ač poslední věta § 3. jakési pochybnosti zůstavuje; připustiti, by nezpůsobilost osobní dala se odstraniti *dohodou* v každém z těchto případů, bylo by povážливо, neboť by ohrožena byla tendence zákona (by statek byl udržen) ku př. při marnotratném nápadníkovi: pročť alespoň v případech § 6 lit. 4, nebude přípustno, by narovnáním a tudíž bez rozhodnutí soudu osoba závadná za nápadníka povolána byla.

Za to bude sotva námitek, by v případech § 6 lit. 5 účastníci vzájemnou dohodou přejatele dvora si zvolili, neboť neběží tu o závadnost osobní, nýbrž o kumulaci rolnického majetku v jedné rukou, jež beztak nastane, když zadnější nápadníci vlastní statek předem povoláného nápadníka převzítí se zdráhají.

B. Náležitosti věcné.

Úmysl zákonodárce, by zachován byl silný *střední stav rolnictva* při svém majetku, nese sebou, že usedlost příliš nepatrná nebo naopak latifundie účastenství

na výhodách nového zákona nemají. Důsledkem toho jako další podmínka zvláštní poslušnosti jest ustanoveno :

1. statek nesmí býti fideikomisním (§ 2), kdežto zápis v deskách zemských beze svazku fideikomisního na závadu není. Důvodem tohoto ustanovení jest patrně okolnost ta, že fideikomisy jsou příliš rozsáhlé a beztak na určitý rod pevně vázány a že ve příčině poslušnosti jich dány jsou předpisy od obecné poslušnosti odlišné a celkem tužší, než-li nový náš zákon obsahuje (§ 618—645 obč. z.);

2. rolnická živnost musí míti *obytné stavení*, z něhož hospodářství po rolnicku se provozuje, třebaš pachtýřem, však nevadí tu spojení se živností pobočnou, hospodářskému průmyslu věnovanou, (ku př. s obchodem dřevným, mlynářstvím, dobytčářstvím, povoznictvím a pod.);

3. takto kvalifikovaná živnost rolnická (1, 2) musí míti určitou areu pozemků, kteréž včetně s plochou stavební měřiti musí alespoň 5 hektarů (8 jiter 1101 □^o) a čistý katastrální výnos pozemků páčiti se musí alespoň na 100 K, však nejvýše 1500 K ročně.

Pouze takovéto statky prohlášeny jsou za rolnické usedlosti *střední velikosti* a spadají pod ustanovení nového zákona.

Podmínku 1. a 3. konstatuje soudce pozůstalostní na základě dat z knihy pozemkové a katastru se podávajících, kdežto kvalifikaci ad 2) zjišťuje teprve na základě posudku znalců a obecního starosty (§ 1. posl. věta).

C. Náležitosti práva dědického.

Snaha po zjednodušení řízení pozůstalostního vedla zákonodárce k tomu, by zbytečně nebyla zaváděna odchylná poslušnost dědická tehdy, když po-

zůstalost i beze zvláštních opatření na základě hmotných předpisů práva dědického *jedinému* dědici připadne, čímž přirozeně i statek středního rolníka neděleným zůstane.

Proto *nenastává* zvláštní poslušnost našeho zákona tehdy, když tu jest *jediný k dědictví povolaný successor*, ku př. jediný syn ovdovělého zůstavitele nebo pouze manžel bezdětného zůstavitele, s nímž žádný příbuzný do šesté parentely nekonkurruje.

V těchto případech nerozhodno jest, zda-li nastává poslušnost zákonná, testamentární nebo (ohledně manžela) ze smlouvy dědické (§ 5 odst. 1 cit. nař.), však v posledních dvou případech předpokládá se, že vedle universálního dědice nikomu z pozůstalosti ničeho není odkázáno.

Teprve, když tu jest konkurrence více osob k pozůstalosti jakkoli povolaných, tedy buď dědiců nebo legatářů, nastati může zvláštní poslušnost nového zákona. (Tento podstatný znak — konkurenci — min. nařízení pro Korutany přehlédlo a vytýká jí teprve § 5. nař. k zákonu českému). Zákon případy tyto zúžil však ještě více ustanoviv v § 3, že :

- a) při *zákoně* poslušnosti nový zákon platí vždycky;
- b) při *poslušnosti testamentární*, nebo *ze smlouvy dědické* však toliko tenkrát, když zůstavitel ustanoví za přejatele statku osobu, mezi zákonné dědice náležitou (nemusí to býti tedy právě jeho syn nebo dcera, stačí příbuzenstvo do 6 parentely) předpokládá se ovšem, že z majetku pozůstalostního také na konkurující nároky dědiců nebo odkazovníků *prispěti jest, což se státi může buď tím způsobem, že zůstavitel ještě někomu (třebaš cizímu) v poslední vůli nebo smlouvě dědické nějakou výhodu majetkovou poskytne, nebo tehdy, jest-li že konkurrují zároveň dědicové nepominu-*

telní, jimž zůstavitel povinného dílu v penězích nezanechal (§ 13, odstavec první).*)

V těchto případech (b) nenastala by tudíž zvláštní posloupnost dědická, kdyby na př. zůstavitel přejatelem statku ustanovil osobu z dalších parentel (počínaje sedmou), nebo vůbec cizí, ať již ostatní ustanovení dědického porřízení jsou jakákoli — rovněž, kdyby na př. přejately statku ustanovil osob více (třebas manžely).

Že nová posloupnost nenastává tehdy, jest-li že tu konkurrence dědické vůbec není, tedy když na př. ovdovělý manžel svého jediného syna přejatelem statku ustanoví a ve prospěch jiného legát mu neuloží (v případě b), nebo jest-li že po bezdětném majiteli statku žádných příbuzných do 6. parentely včetně nezůstane a manžel jeho jediným zákonným dědicem jest (v případě a) bylo již shora vyloučeno.

Dohodou účastníků lze ustanoviti přejimatelem dvora osobu jinou, než-li která testamentem nebo smlouvou dědickou povolána jest. O případném schválení pozůstalostní dohody viz sub IX. A a o osobní způsobilosti takto zvoleného příjemce poslední tři odstavce sub III A.

IV.

Nápadnictví dětí a pozůstalého manžela.

A. **Potomstvo** zůstavitele nastupuje ve statek dle nového zákona:

- a) na základě testamentu;
- b) na základě zákona.

ad a). Především povolati může zůstavitel svoje potomstvo za přejimatele statku testamentem, kdež nastává nová posloupnost za podmínek v předešlé stati

*) Poslednější případ uveden jest ve vzorci protokolu č. 1.

sub III. C. b) nastíněných (konkurrence dědiců). Dohoda o nástup jiný se připouští [viz III posl. odstavec].

ad b). Při zákoně posloupnosti dědické a konkurruje-li více účastníků, jsou ku převzetí dvora povolány především děti (manželské, legitimované, adoptované, po matce i nemanželské) a sice v tom pořadí, že mužské pohlaví má přednost před ženským, mezi příslušníky téhož pohlaví má přednost starší a při stejném stáří (dvojčata, trojčata téhož pohlaví) rozhodne los.

Rodné děti předcházejí adoptovaným, manželské nemanželským, legitimované jsou rovny manželským (§ 6, 1. 2). Manžel dětem ustupující nepozbývá práv v § 757 obč.z. mu přiznaných, totiž usufruktu k části pozůstalosti. Ustupující dědicové obdrží své zákonné podíly jinak, z pravidla v penězích. Dohodnutím, kteréž jak shora již řečeno, schválení vrchnoporučenského (v širším sl. sm.) nevyžaduje, může tento zákonný pořad při nápadnictví úplně zvrácen býti.

B. Nástup pozůstalého manžela — případ v životě nejčastější — byl v novém zákoně upraven dosti složitě (§ 6 alin. 3 a 14).

K vůli snazšímu přehledu a rozboru příslušných ustanovení roztřídíme tuto látku do dvou skupin, totiž:

1. zůstavitel byl vlastníkem celého statku;
2. oba manželé byli spoluvlastníky statku stejným dílem.

ad 1. V tomto případě pozůstalý manžel nalézá se v témž právním postavení, jako dědicové zákonní vůbec (do 6 parentely), neboť nebylo příčiny, by v jeho prospěch nějakých úchylek stanoveno bylo, když spoluvlastníkem statku nebyl.

Toliko při zákoně posloupnosti popřává mu nový zákon — na rozdíl posloupnosti obecné — právo nápadnické hned za dětmi před ostatními příbuznými (§ 6 alin. 3).

Při posloupnosti testamentární a ze smlouvy dědické, v nichž byl za přejatele statku ustanoven, má

totéž postavení jako každý jiný testamentem povolany přejatel statku (viz III C b).

Ustupující dědicové mají obdržeti své podíly dle ustanovení všeobecných.

Dohodou účastníků může nástup jiné osoby na místo manžela ujednán býti.

ad 2. Při spoluvlastnictví manželů — nerozvedených — nastává posloupnost nového zákona i tehdy, jest-li že úmrtím uprázdněná polovice statku nemá sice předepsané minimální plošné výměry a katastrálního čistého výnosu, však celý statek výměru minimální má a maximální výnos katastrální celého statku částku 1500 nepřevyšuje — ovšem nenastává tu platnost celého nového zákona, nýbrž pouze § 8 a 10 a to ještě za určitých dalších podmínek (o tom dále podrobněji).

Statek, kterýž nalézá se ve spoluvlastnictví nezaměstnaných nebo manželů rozvedených, není účasten nikdy zvláštní posloupnosti nového zákona, (byť žádanou výměru celek nebo polovice spoluvlastníka zemřelého měla).

O tom, co platiti má, když manželé (nerozvedení) byli spoluvlastníky v jiném poměru než k polovici (ku př. jedna čtvrtina a tři čtvrtiny), zákon se nezmínil, máje na mysli pouze spoluvlastnictví stejným dílem (§ 14 odst. 2 a 3).

Patrně by v tomto případě úmrtím manžela uprázdněná část statku (v poměru jiném) vykazovati musila celé zákonné minimum (po případě přesahovati nesměla maximum katastr. výnosu 1500 K), by nová posloupnost nastati směla, neboť vyjímecné ustanovení ohledně polovice analogicky vykládati nelze (§ 7. obč. zák.).

Jest-li že tedy pozůstalý manžel již vlastníkem polovice statku byl, a rozveden buď vůbec nebyl nebo rozveden byl vinou zůstavitele, má: ze zákona (nedocílí-li se dohody v jiném smyslu) nárok na nástup v uprázdněnou polovici statku v těchto případech (§ 14 odst. 2 a 3 zák.):

aa) *není-li tu potomstva zůstavitele* před ostatními příbuznými, ovšem jen tehdy, jest-li že tomu jiné ustanovení testamentu nebo smlouvy dědické neodporuje; však platí tu *pouze § 8 a 10 nového zákona*, nikoli však ostatní jeho ustanovení (zejména nikoli § 11 zák.) Rozdíl od případu B 1 jest tu ten, že tam třeba jest, by náležel zůstaviteli celý statek žádanou výměru a výnos mající, však zde stačí, když zůstavitel byl vlastníkem pouze *poloviny* takového statku. V onom případě jsou ustupující dědicové účastni práv § 11 (práva předkupního a zvýšení podílu), zde však nikoli — pročež mín. nařízení v § 11 odporuje, by ve prospěch ustupujících dětí byla manželů uložena fideikomisární substituce, což ovšem možno bude pouze s jeho svolením a v knihách při zápisu práva vlastnického se poznamená;

bb) *i když zůstavitel způsobilé potomstvo zanechal tehdy, svolí-li soud poručenský nezletilých dětí, by manžel na místo nich uprázdněnou polovici dvora převzal z důvodů zvláštních* (jako jsou předluženost, útlý věk, po případě neschopnost a pod.) — však opětne pouze potud, pokud se tomu nepřiči smlouvy svatební nebo jiná právoplatně učiněná opatření.

Také zde přichází *pouze §§ 8 a 10 nového zákona* k platnosti.

Návrh (bb) budiž zamítnut, jest-li že vdova jsouc *ve věku sňatek připouštějícím*, opětným provdáním děti ustoupivší poškoditi může.

Rozdíl od případu B 1 jest tu ten, že tam pozůstalý manžel dětí z nástupu vytlačiti může pouze tehdy, dohodne-li se s nimi o tom, nebo povolal-li jej zůstavitel ku převzetí dvora v testamentu nebo smlouvě dědické — kdežto zde (bb) i bez těchto podmínek za pouhého přivolení soudu

poručenského po zákonu k převzetí polovice dvora povolán jest.

Také zde (*bb*) odporoučí se scházející výsady § 11 zák. nahraditi poznámkou fideikomisární substituce, což není však závislým na dobré vůli manželově (dohodě jako sub *aa*), nýbrž učiněno býti může podmínkou, za kteréž ku převzetí polovice dvora manželem *poručenský soud přivolí*.

Ostatně mohou účastníci v obou případech sub 2. uvedených poměry dotyčné upravití jinak *dohodou*, kteráž však v případě *a*) nesmí odporovati testamentu neb smlouvě dědické, v případě *b*) smlouvě svatební nebo jinému právoplatnému opatření manželů a kteráž v posledním případě *b*) také soudem poručenským schválena býti musí.

V.

Nápadnictví dalších příbuzných.

K nástupu osob jiných, nežli dětí a manžela, dojíti může dle nového zákona:

a) při posloupnosti *testamentární* tehdy, jestliže zůstavitel osobu takovou ve své poslední vůli za přejatele statku ustanovil a jest tu konkurrence dědická, založená odkazem nebo dílem povinným (viz III C *b*). Dohodou lze ovšem osobu nápadníka změnití.

Jak již shora uvedeno bylo mohou tímto způsobem pouze příbuzní do 6 parentely za přejatele statku zůstavitelem povolání býti (§ 3 odst. 2).

b) při posloupnosti *zákonné* (opět pouze do 6 parentel), když ani děti, ani manžel statek nepřevzou, buď že nechtějí (dohoda), nebo nemohou (osobní nezpůsobilost), nebo jich vůbec není, předpokládají arciž, že tu jest konkurující dědiců zákonných.

Takovýto případ (konkurrence) vzhledem k tomu, že příbuzný stupně bližšího vylučuje příbuzného stupně vzdálenějšího, nastati může pouze tehdy, když konkurrují dědici stejně blízcí, totiž téhož stupně příbuzenského, kdežto kdyby k nástupu povolán byl jediný dědic nejbližšího stupně, nebylo by konkurrence vůbec a nepřišla by nová posloupnost k platnosti.

Při příbuzných stejného stupně má přednost pohlaví mužské před ženským, při stejném pohlaví starší dědic před mladším, při stejném stáří (dvojtrojčata) rozhoduje los (§ 6. lit. 1.).

Tato ustanovení posloupnosti zákonné mohou ovšem *dohodou* účastníků úplně zvrácena býti (§ 6. odst. prvý).

K případu *a*) uvéstí ještě dlužno, že při testamentární posloupnosti dojde k použití nového zákona jenom tehdy, jestliže testátor při ustanovení dotyčného dědice za přejemce statku opomenul ascendentu stupně bližšího (ku př. přejemcem statku ustanoven strýc, kdežto otec bezdětným zůstavitelem byl opomenut), kdež pak onen ascendent má konkurující nárok na díl povinný, nebo tenkrát, jestliže testátor přejateli statku uloží, by někomu třetímu z pozůstalosti výhodu majetkovou poskytl, kdež pak takto obmyšlenému vzejde konkurující nárok na dotyčnou výhodu (legát v testamentu nebo kodicilu pořizený). Jiným způsobem testátor konkurenci nepřivodí a nový zákon působiti nebude.

VI.

Zařadění statku do inventáře
a zjištění ceny přejímací.

Před platností nového zákona zařaděn byl příslušný nemovitý majetek do inventáře pozůstalostního

z pravidla *bez odhadu* (§ 224 obč. z.) i stačilo pojeti do inventáře hodnotu jeho na základě dat v § 103 pat. o nesp. říz. blíže uvedených (poslední převod neb dřívější soudní odhad za kontroly hodnotou berní).

Pouze když dědic zvláště nepominutelný o to žádal nebo soud sám z důležité příčiny (spolehlivý výpočet dílu povinného) záhodnost toho uznal, bylo cenu nemovitosti stanoviti *odhadem* znaleckým.

1. Dle nového zákona přenecháno především účastníkům samým právo, by bez ingerence pozůstalostního soudu *vzájemnou dohodou* ustanovili hodnotu dvora pod ustanovení nového zákona spadajícího a za tuto jimi udanou cenu přejemci statek se přikáže.

Soud nemá tu žádné ingerence na stanovení ceny a zvláště nemůže působiti na její zvýšení z obavy, by nezletilí nastupující dědicové neobdrželi podíly příliš nízké, nebo naopak na její snížení, by nezletilý příjemce statků obstáti mohl.

Pouze když vyměřiti dlužno *díl povinný* jest soud povinnen, aby účastníky sjednanou přejímací cenu statku kontroloval berní hodnotou a jestliže jest ona nižší, než-li tato, musí ji zvýšiti alespoň do obnosu hodnoty berní (§ 13 alinea druhá).

Také pro vyměřování poplatků nespokojí se orgány finanční takovouto smluvenou nižší cenou přejímací i zvýší ji do obnosu hodnoty berní.

Berní hodnota vypočítává se dle multipla čistého katastrálního výnosu. Multiplum toto jest vyšší, než-li v oběžníku vrchního z. s. v Praze ze dne 10. ledna 1888 čís. 597 odporučený výpočet pro účely sirotčích zápůjček podává (70násobný obnos pozemkové daně, což rovná se 16násobnému obnosu katastr. výnosu), i béře se z pravidla obnosem 25násobným. Rozumí se samo sebou, že ani znalci, ani obecní starosta nevyjadřují se o přiměřenosti ceny přejímací v tomto případě (dohoda účastníků).

2. Nedohodnou-li se účastníci o přejímací hodnotě musí tato *vždycky* soudním odhadem ustanovena býti (§ 8. alinea 2). Odhad nového zákona liší se od povsádního odhadu v § 103 nesp. řízení podstatně:

Kdežto doposud znalci určovali cenu nemovitosti její obecnou hodnotou v čas smrti zůstavitele — stanoví ji nyní *soud sám dle slušného uvážení* na základě posudku soudních znalců, dobrého zdání obecního starosty i účastníků a dle multipla katastrálního výnosu tak, *aby přejímatel při ní obstáti mohl* (§ 8. al. 2), jest zde tedy měřítkem nikoli obecná cena při smrti zůstavitele, nýbrž hodnota pro budoucnost vypočtená.

Také takto stanovená přejímací cena musí pro výpočet povinného dílu a pro účely poplatkové kontrolována býti *berní hodnotou*, však nějaká diskrepance sotva tu nastane, ježto soud již při odhadu samém k multiplu katastrálního výnosu přihlížeti musí.

3. *Při bezvýminečných* přihláškách dědiců svépřávných — jak známo — neseписuje soud zvláštní inventář, jestliže dědicové majetek zůstavitelův sami udají a správnost údajů svých (implicitě přiznané ceny) podpisem ujistí (t. zv. *místopřísežné seznání majetku* ve smyslu § 114 a 154 nesp. říz.).

Náleží-li do takové pozůstalosti též statek ve smyslu nového zákona musí jeho hodnota tímž způsobem, jako při inventuře soudní, zjištěna býti, tedy z pravidla *dohodou* účastníků za případné kontroly hodnotou berní (pro výpočet dílu povinného a účely poplatkové).

Kdyby v tomto směru dohody se nedocílilo, nezbude než-li soudní odhad statku, kterýž stejně jako při inventuře (viz odstavec předchozí 2) se vykoná.

4. *Příslušenství* statku neodhaduje se samostatně (§ 8. odst. posl.), nýbrž vpočte se do přejímací hodnoty statku tím, že se táž přiměřeně zvýší, však schá-

zející fundus z ostatních pozůstalostí se nenahrazuje (§ 4). Součástky příslušenství statkového musí ovšem alespoň seznamenány býti.

Nastane-li pochybnost o tom, co má býti jako příslušenství vyznačeno, rozhodnou to především účastníci *dohodou*, čímž jest rozsah příslušenství dvora definitivně určen (§ 4. odst. 2).

Nedohodnou-li se účastníci, náleží soudu, by dle zasad občanského zákona (§ 294—297 obč. zák.) a posudku znalců určil, co tvoří v konkrétním případě příslušenství statku (t. zv. živý a mrtvý fundus instrumentus).

5. Ostatní jmění pozůstalostní do inventáře zařazené odhaduje se dle dosavadních předpisů zákonů, tedy svršky vždycky (§ 97. nesp. říz.), kdežto nemovitosti, součástku dvora netvořící, odhadnou se způsobem v § 103. nesp. říz. naznačeným (obecná cena v den úmrtí zůstavitele) za podmínek, kdy na odhad vůbec dojde (viz úvod ad VI. tohoto výkladu).

VII.

Výpočet podílů dědiců ustupujících.

Středostavovská hospodářská tendence nového zákona připuštěním dohody o ceně přejímací, jakož i případným stanovením jejím dle slušného uvážení (by příjemce obstáti mohl), vyvolala přirozeně kollisi zájmů mezi přejímatelem statku a ustupujícími jeho spoludědici, neboť příjemce statku hledí vždy, by jej převzal v ceně pokud možno nejnižší, však druzí dědici snaží se cenu přejímací vyhnati do výše, by dočílili pro sebe podílů vyšších.

Když tyto křížující se zájmy byly vyrovnány buď vzájemnou dohodou o ceně přejímací nebo uklizeny

byly soudním určením hodnoty této pomocí odhadu, jest stanovení podílů dědiců ustupujících věcí poměrně snadnou. Především mohou se tiito dědicové s přejímatelem statku také o výši svých podílův *dohodnouti*, jak se již stávalo před platností nového zákona. Volnost dohody jest však v zájmu neztenčeného zachování kmenového statku omezena potud, že pouze *nezadlužená hodnota statku* spadá do společného fondu pozůstalostního (§ 9. odst. první), z něhož podíly všech se vybývají a dluhy platí čili, jak zákon v § 7. dosti nepřesně se vyjadřuje, stává se přejatel statku až do nezadlužené hodnoty statku dlužníkem pozůstalostí. *Dohodou touto nesmí tedy přejatel zadlužití statek více, než-li čistá přejímací cena činí, neboť by tím zkrátil své nástupce a z ostatního výdajného jmění pozůstalostního, jemu poměrně připadajícího, by ušetřil (na úkor statku).*

Neshodnou-li se účastníci o výši podílu ustupujícího dědice, vypočte se též dle ustanovení hmotného práva dědického.

V obójím případě musíme rozeznávati dvě eventualy, totiž:

A. Tvoří-li dvůr s příslušenstvím jediný majetek pozůstalostní;

B. nebo, je-li tu ještě jiný majetek (kromě dvora).

ad A. Jestliže dvůr s příslušenstvím veškeré jmění pozůstalostní representuje, tedy jeho nezadlužená hodnota vypočte se tím způsobem, že odečtou se pouze takové dluhy, kteréž bezprostředně dvůr zatěžují, kdežto jiné dluhy dědicové osobně přejati musí.

Ku kategorii *dluhů statkových* náleží tedy dluhy knihovní, výměnek na statku pojištěný, daně a veř. dávky, dluhy listinou vkladnou vykázané nebo zákoného práva zástavního požívající. Nepochybíme as, jestliže k nim i útraty pohřbu připočteme, neboť do-

posud vždy v celém obnosu do pasiv byly zařazovány — byl zůstavitel pouze polovičním zápisníkem byl a při postupu usedlosti z pravidla postupující si je vyhradí a knihovně pojistiti dává.

Mezi *dluhy osobní* pojati dlužno pak pasiva ostatní.

Příklad:

Zůstavitel A (vdovec) zanechal syny B a C. Statek pozůstalostní máje zákonnou výměru a výnos byl dohodou dědiců oceněn na 10.000 K (i s příslušenstvím), což jest tedy t. zv. přejímací cena (hrubá čili zadlužená) 10000 K

Na statku jest knihovně zjištěno	l	dluhy	1000 K
dlužné daně a pohřeb činí . . .	l	statkové	150 K
ostatní dluhy (osobní) činí			3000 K

úhrnem 4150 K

čisté jmění činí tedy . 5850 K

kterážto částka připadá dvěma synům stejným dílem, ježto jest tu posloupnost ab intestato. Každý syn obdržeti má tedy 2950 K čistého majetku.

Nezadlužená hodnota statku (po srážce dluhů statkových per 1150 K) činí 8850 K, kteroužto částkou přispívá statek k vybytí podílů obou synů. Ježto syn B, jako starší převezme statek se všemi dluhy, pomine jeho podíl per 2925 K konsolidací a *pojistí se na statku pouze podíl ustupujícího C per 2950 K*, (v principu ustanoveno již v § 199 nesp. řiz. podobně), kdežto osobní pasiva per 3000 K tam se nepojistí, nýbrž zůstanou osobním dluhem přejímatele statku C a teprvé, když by dotyční věřitelé vedli exekuci na statek nebo přejímatele C jako zapsaný vlastník statku ku knih. pojistění by svolil, zatížila by položka 3000 K převzatý statek. Také při *dohodě* mezi B a C co do výše podílu bratra C nesměl by statek do vyššího obnosu zatížen býti (do nižšího ano!).

ad B. Není-li statek s příslušenstvím jedinou součástí pozůstalostního jmění, dlužno zase líšiti:

a) jest podíl na přejemce statku vypadající vyšší, než-li nezadlužená hodnota statku?

b) jest podíl tento nižší?

ad a) V tomto případě jest čisté jmění tak značné, že nedojde vůbec k zadlužení statku, poněvadž ostatní majetek pozůstalostní stačí k doplnění podílu přejemcova (přesahujícího nezadluženou hodnotu statku) a ustupující dědici podíly své vůbec z ostatního majetku obdrží.

Dle příkladu shora (A) supponovaného byl by tu další majetek, totiž hotovost 20.000 K i stouplo by čisté jmění na 25.850 K a zákonný podíl jednoho syna činil by 12.925 K (nezadlužená hodnota statku zůstane stejnou).

Dědic B obdrží na tento podíl jednak nezadluženou hodnotu statku per 8850 K, jednak hotově 4075 K, kdežto bratr jeho C obdrží celý svůj podíl per 12925 K hotově a zbytek hotovosti per 3000 K připadá na úplné zaplacení osobních dluhů. Statek vůbec zatížen nebyl.

ad b. Jest-li že podíl přejímatele statku jest nižší, než-li nezadlužená hodnota statku, tedy podíl ustupujícího dědice vyplatí se z ostatního jmění pozůstalostního a pouze nedoplatek na statku se pojistí.

V případě sub A supponovaném činila by hotovost pozůstalosti pouze 4000 K, čímž by by stouplo čisté jmění na 9850 K a zákonný podíl jednoho syna činil by 4925 K (nezadlužená hodnota statku zůstává stejnou = 8850 K).

B vyplatí tu na podíl bratra C per 4925 K, celou po ruce jsoucí hotovost 4000 K a pouze zbytkem 925 K zatíží knihovně dvůr převzatý.

Tím způsobem nebude však B nijak zkrácen, neboť z nezadlužené hodnoty statku per 8850 K po srážce nového zatížení per 925 K vybude pro něho celkem 7925 K, čili jeho zákonný podíl 4925 K a na úhradu osobních dluhů 3000 K.

Také v případech *B (a, b)* nesměli by dědicové *dohodou* statek převzatý zatížení obnosy vyššími, ačť přípustna by byla v případě *B b)* dohoda toho způsobu, že by příjemce ze svého soukromého jmění přispěl k hotovému vypořádání ustupujících dědiců, neboť tím by se došlo k nižšímu zatížení statku, po případě (podobně jako v případě *B a)* statek by vůbec zatížen nebyl.

Poznámka:

Dle jiného náhledu dal by se obnos, jímž dědicové podíly mohou zatížit hodnotu statkovou, také vypočítati poměrně, totiž tím způsobem, že by se vyhledalo x jsoucí k podílům ustupujících dědiců v témž poměru, v jakém jest nezadlužená hodnota statku k obnosu celého čistého jmění, — čehož by se dalo upotřebiti tedy jen tehdy, když by vedle statku ještě jiný majetek do pozůstalosti náležel (shora případy *B*).

Dle takovéto rovnice byl by výpočet podílu ustupujícího spoludědice

v případě *B a)* tento:

$x : 12:925 = 8850, : 9850$ čili $x = 4425$ K 38 h, do kteréžto částky podíl Cův smí být na realitě pojištěn, kdežto zbytek 8499 K 61 h náleží vyplatiti na onen podíl hotově.

v případě *B b)* tento:

$x : 4925 = 8850 : 9850$, čili $x = 4425$ K do kteréžto obnosu podíl Cův smí být na realitě pojištěn, kdežto zbytek 500 K náleží vyplatiti na onen podíl hotově.

Každým způsobem jest způsob v textu a také ve vzorci protokolu č 1) naznačený pro statek daleko výhodnější, než-li takovéto zatížení poměrně i vyhovuje zajisté úmyslu zákonodárce lépe.

Také ustupující dědicové budou ve výhodě, jest-li že při eventálním pozdějším použití § 11 (zvýšení jejich podílů a právo překupní) statek bude vykazovati menší zatížení.

VIII.

Díl povinný.

Jak již zmíněno, jest soudce pozůstalostní zavázán, by účastníky smlouvenou přejímací cenu dvora kontroloval jeho berní hodnotou, *když náleží vypočísti povinný díl z pozůstalosti* (§ 13 odst. 2) a tutěž kontrolovací povinnost má i tehdy, když následkem rozbití takovéto dohody dojde na stanovení přejímací ceny soudním odhadem (viz VI 1, t. poj.). Jak počítati jest díl povinný vůbec (i z jiného majetku pozůstalosti), ustanovují §§ 784 a 785 obč. z.

Případy ty nastati nemohou při posloupnosti zákonné, ježto při ní dědic nepominutelný obdrží celý díl zákonný, jenž jest při descendentech dvakráté, při ascendentech třikráté vyšší, než-li díl povinný (§ 765 a 766 obč. z.).

Obmezení nepominutelného dědice na díl povinný nastává tudíž pouze při posloupnosti testamentární nebo ze smlouvy dědicové, při čemž lišiti dlužno dále, zda-li nepominutelný dědic obdrží díl povinný z vůle zůstavitele nebo bez ní.

Z vůle zůstavitele obdrží jej tehdy, když jemu testamentem, kodicilem nebo ve smlouvě dědicové bylo poskytnuto tolik, co díl povinný činí (buď jako přejateli statku nebo pouhému legatáři) — kdežto bez vůle zůstavitelovy omezen bude na díl povinný tehdy, když testamentem nebo smlouvou dědicovou o majetku tak pořízeno bylo, že na dědice nepominutelného vůbec nebo dosti nezbylo. Takto opomenutý dědic hlásí se

pak o svůj povinný díl buď cestou nespornou při projednání pozůstalosti (formální dědické přihlášky se nevyžaduje — § 775 obč. z.) nebo pořadem práva (žalobou) proti dědici, jenž zdráhá se díl povinný mu vydati (v penězích). Co do podrobností stačí poukázat na příslušné předpisy obč. zákona, dle nichž dědic nepominutelný buď vůbec (§ 768—772 obč. z.) nebo alespoň ve prospěch dětí svých (§ 773. obč. z.) v jistých případech vyděděn býti může, jakož i na modifikace při opomenutí dědiců nepominutelných mlčky (§ 776—782 obč. z.), což vesměs do rámce této úvahy nespadá.

Zde zmíniti se náleží pouze o ustanovení § 774 obč. z., dle něhož díl povinný zůstatí musí nepominutelnému dědici zcela čistý (frei), totiž bez jakéhokoli omezení nebo obtížení.

Náš nový zákon v § 13 odst. 3 ustanovil totiž, že některá ustanovení přejímatele statku omezující, *ne mají považována býti za omezení povinného dluhu* a to:

- a) *testatorem* přejateli uložený závazek, by jednomu z vlastních svých rodičů popřál právo užívání a hospodaření na statku za tou podmínkou, že jeho a ustoupivší spoludědice vydržovati, po případě vychovávatí bude na statku až do doby, kdy podíly ustoupivších stanou se splatnými, po případě do jich zletilosti (§ 13 alin. 2 a) nebo dřívějšího nabytí svéprávnosti (§ 13 posl. odst.)
- b) *testatorem* učiněné pořízení, že má přejímatel ustoupplé spoludědice vychovávatí a vydržovati potud, pokud podíly jich následkem zletilosti nebo dřívějšího nabytí svéprávnosti splatnými se stanou (§ 13, 2, b) a posl. odst.)

Zvolil-li ustoupplý dědic povolání, jež nepřipouští, by na statku byl naturálně zaopatřován, musí příjemce platiti z podílu dotyčného úrok (scil. ještě před jeho splatností) § 13 posl. odst.

c) *soudem* učiněné rozhodnutí o splatnosti, zúročení a pojištění podílů ustoupivších dědiců, když o tom se nedohodli (§ 10).

Také v případech a) i b) mohou ovšem přejateli, kterýž jest dědicem nepominutelným, uloženy býti *dohodou* s účastníky podmínky tuzší nebo mírnější.

IX.

Ingerence soudu poručenského a sborového (prvé stolice).

A jak již shora (II a) zmíněno bylo nastalo novým zákonem podstatné zúžení schvalovací moci soudu poručenskému pokud se týče opatrovnickému v § 27 nesp. říz. vyhražené.

Dle tohoto ustanovení ponecháno posléz řečenému soudu při projednání pozůstalostí, v nichž osoby pod zvláštní ochranou zákona se nalézající (poručenci a opatrovanci) zúčastněny jsou, by *schválil* takový rozvrh (vypořádání) pozůstalosti, při němž:

- a) přejímá se statek *nemovitý* nebo v otázkách jakékoli pozůstalosti se týkajících činí se důležité opatření jest-li že v obou těchto případech uchýleno se od předpisu zákona nebo nařízení zůstavitele;
- b) o pochybných právech narovnáni se učiní.

V tom nastala novým zákonem změna, neboť rozvrh dědický ve formě narovnáni provedený, kterýmž by dvůr jiné osobě, než-li nejbližší povolánému (testamentárnímu nebo zákonnému) dědici byl přenechán, nepotřebuje již takového schválení právě tak, jako stanovení obnosu přejímací ceny dohodou dědiců. (§ 9 (20) min. nař.) Ve příčině ostatního majetku (kromě

dvora) zůstává arcíř § 27 nesp. říz. v neztenčené platnosti.

Naproti tomu setkáváme se na některých místech nového zákona s nově upravenou ingerencí soudu poručenského, zejména:

1. v *případě § 14 odst. 3*, podle něhož musí soud poručenský schváliti, by pozůstalý manžel, jenž byl se zůstavitelem ve společenství dvora, převzal výmínečně (ze zvláštních důvodů) na místo předem povolaných nezletilých dětí uprázdněnou polovici dvora (viz IV, B, 2, b).

2. v *případech § 10* má především zák. zástupce chráněnce a vedle něho i soud poručenský (v širším slova smyslu) v náležité patnosti míti případy, kdy přejatel dvora jej prodá dříve, než-li splatnost podílů ustoupivších chráněnců (dle zvláštní dohody nebo soudem stanovená) nastala, neboť tu lze výplatu podílů požadovati ihned.

3. v *případě § 11* nastává stejná povinnost zákoněmu zástupci a soudu poručenskému, jest-li že do 10 let (po smrti zůstavitele nebo dosažené svéprávnosti přejímatele) statek dobrovolně, zcela nebo z valné části (přes polovici katastr. výnosu) prodán byl, aby tak přidržán byl prodávající, by difference mezi vyšší tržní cenou a přejímací hodnotou po dobrém nebo k žalobě oprávněných spoludědiců vydal — předpokládajíc, že mezi ustoupivšími dědici jsou osoby zákonem chráněné.

Ustanovení toto nevztahuje se na případy, kdy přejímatel v oně lhatě přenechá statek nebo řečenou část druhému manželci, leč by jej poslednějším dále zcizil (§ 11). Ohledně případné difference projedná se pozůstalost dodatečně tím způsobem, že se podíly ustoupivších spoludědiců přiměřeně zvýší (viz IX. b).

Pro evidenci práva *předkupního* v takovýchto případech ustoupivším nezletilým dědicům rovněž vy-

hrazeného stačí ovšem, když právo to v odevzdací listině zachová se tím způsobem, že právo vlastnické přejímateli pouze za současného zápisu práva předkupního dotyčných spoludědiců do knih vloženo býti může i jest pak věcí soudu knihovního, by soudu poručenskému prodej dvora za účelem výkonu práva předkupního oznámil (srovnej též dále sub X 4).

B. **Soud sborový** první stolice, soudu pozůstalostnímu nadřízený, zasahuje do sféry nového zákona v těchto případech:

- a) rozhoduje, má-li z převzetí statku vyloučena býti osoba povolovaná proto, že nemá osobních náležitostí ve smyslu § 6, 4, lit. b až e požadovaných;
- b) schvaluje ve smyslu § 109, odst. 2 jur. n. usnešení, kterýmž soud pozůstalostní povoluje prodej dvora, k jehož převzetí nelze vůbec osoby způsobilé náležeti, když by bylo povážlivě, by přece některou z osob nezpůsobilých přejat byl (§ 6 posl. odst.)

V případě a) nepřerušuje se řízení, nýbrž pozůstalost se dojedná dle supponovaného rozhodnutí sborového soudu a spisy k dodatečnému schválení jemu se předloží (viz bližší v min. nař. § 9 [15.]

X.

Odevzdací listina (rozvrh pozůstalosti).

Podstatné náležitosti odevzdací listiny uvedeny jsou v § 174 říz. nesp. a ve formuláři č. VIII tamtéž citovaném, jehož text schválen min. výnosem z 15. ledna 1901 č. 24.532 a má znění zcela stručné. Pokud praktická potřeba zvláště na venkově odporučuje, by v listině této ještě alespoň součástky nemovitého majetku, pak potvrzení ve smyslu § 178 nesp. říz. (pro legatáře nebo kupce pozůstalostní reality) a podrobný rozvrh

pozůstalosti — nejen dle ideálních podílův — byly uvedeny, rozbírá důkladně Némethy-ova sbírka formulářů řízení nesporného (vydání z r. 1906) v poznámce 2 ku vzorci č. 39 [str. 73—74] i stačí na výklad onen prostě odkázati.

Náš nový zákon obsahuje některá ustanovení, kteráž v odevzdací listině zřetelného výrazu naléztí mají. Jsou to případy tyto:

1. především jest dle § 9 odst. 3 v listině této vyznačiti, že bylo rozdělení dědictví předsevzato *dle zákona ze dne 7. srpna 1908 č. 68 z. z.* [což i v projednacím protokolu při rozvrhu pozůstalosti se vyznačuje].

2. jest-li že dle § 5. při projednání pozůstalosti dohodli se účastníci nebo k návrhu některých z nich soud pozůstalostní rozhodl, by k nápadu předem povolany dědic ve prospěch sourozenců svých s nástupem ve statek sečkal, mohou všichni sourozenci prozatím dvůr ve společné vlastnictví ujeti a spoludědice, do společenství nezahrnuté, (možno pouze při posloupnosti testamentární!) jich podíly odbyti [dle § 7 a 10] i budiž v takových případech v rozvrhu pozůstalostním a v listině odevzdací výhrada nápadu pro řečené sourozence osvědčena.

3. v odevzdací listině budiž ve smyslu příslušného ustanovení dědického rozvrhu zápis práva vlastnického pro přejímatele statku učiněn závislým na současném zápisu práva zástavního za podíly ustupujícím dědicům na základě vzájemné dohody nebo rozhodnutí soudu vyměřené [§ 10 odst. 2].

4. na témž základě ve smyslu § 11 odst. 4 veškerým spoludědicům [nejen nejbližšímu za přejímatelem!] příslušící právo předkupní budiž v rozvrhu pozůstalostním vyhrazeno a odevzdací listinou osvědčeno.

5. pouze na základě výslovného svolení přejemcova budiž v pozůstalostní rozvrh pojat závazek kauční za zvýšení podílů veškerých spoludědiců pro případ pozdějšího výhodného prodeje statku přejímatelem (§ 11).

6. za téhož svolení možno dětem, kteréž ve smyslu § 14 odst. 2 a 3 ve prospěch pozůstalého manžela z nápadnictví polovice dvora byly vyloučeny — any výsad § 11 (právě pod 4, a 5, zmíněných) nemají — vyhraditi fideikomisární substituci po přejímatelem (viz shora IV B 2 aa) a bb).

Také ustanovení ad 5) a 6) budtež v odevzdací listině uvedena, by získán byl listinný podklad ku knihovnímu zápisu.

V knize pozemkové tato ustanovení zapsána budou v případech:

ad 1. poznámkou při zápisu vlastnického práva přejatelova (na listu B).

ad 2. příslušnou poznámkou tamtéž (u všech souroz.)

ad 3. současným vkladem práva vlastnického i zástavního.

ad 4. vkladem práva předkupního tamtéž (na listu B).

ad 5. vkladem práva zástavního.

ad 6. poznámkou substituce na listu B při vlastnickém právu přejatele.

XI.

Dodatečné projednání pozůstalosti.

Jak min. nařízení v § 14 výslovně vytýká, nepřipouští se, by pozůstalost dle obecné posloupnosti projednaná opětnému projednání byla podrobena proto,

že dodatečně shledáno bylo, že dvůr pozůstalostní pod ustanovení nového zákona spadá.

Byla-li pozůstalost dle nového zákona řádně projednána i objeví se později, že tu jest — kromě dvora střední velikosti — ještě majetek jiný, nebude důvodu, proč by ve příčině tohoto nového majetku bylo se uchýleno od posloupnosti obecné (srv. II *d*), ježto již při původním projednávání ostatní majetek dle obecné posloupnosti projednáván byl.

Kromě případů, v nichž majetek posud *neznámý* dodatečně na jevo vyjde, shledáváme v novém zákoně i případy, o nichž již předem *známo jest*, že dodatečně projednání pozůstalosti vyvolají a to:

a) případ § 5, kdež sourozenci stali se prozatím spoluvlastníky dvora a při projednání pozůstalosti dalším ustoupivším (scil. testamentárním) spoludědicům jejich podíly hotově byly vyplaceny — neboť až jednou povolany nápadník rozhodne se, že dvůr sám převezme, bude třeba nového projednání, by podíly sourozenců prozatímního spoluvlastnictví pozbývajících byly stanoveny.

Rovněž bude třeba nového projednání, když některý z prozatímních spoluvlastníků za trvání tohoto poměru zemře a potomstvo zanechá, nebo ze společenství vystoupí, a z druhých nikdo jeho podíl nepřevzme.

Zemře-li spoluvlastník bez potomstva nebo vystoupí-li a jiný podíl jeho převezme dle ustanovení § 8 a 10 (!) — nenastalo by prozatím nové projednání, ovšem nastane neodvratně, až přejímatel rozhodne se, že dvůr přejme.

Abyste tato *neobyčejná* komplikovanost byla alespoň poněkud zmírněna, bylo pojata do posl. odstavce § 5 ustanovení, že spoludědici mimo společenství musí býti vyplaceni hotově ihned při

projednání původním — jinak by podíly tyto ve stejném pořadí s eventuelními podíly sourozenců dočasně v poměru spoluvlastnickém se nalézajících musily býti knihovně zjišťovány, při čemž by podíly sourozenců konsolidací zanikly (!).

Vůbec § 5 jest zákonodárným unikem a také v zemském zákoně korutanském podobného ustanovení není. Do našeho zákona převzat z min. nařízení ze dne 14. ledna 1904 č. 2 věstníku, vydaného ku provedení zemského zákona korutanského.

b) případ doplnění původní přejímací ceny dvora diferencí, kteráž podle § 11 při výhodném prodeji dvora přejímatelem ve lhůtě 10 roků byla docílena (viz shora II *b*).

Tu se předpokládá, že již původní přejímací hodnota statku nyní docílené prodejní ceny dosahovala, dle této vyšší ceny vyměří se podíly dědiců ustoupivších a po odečtení toho, co již při původním projednání obdrželi, vyplatí se jim difference z docíleného plus.

Zdráhá-li se přejímatel částku příslušnou do pozůstalosti vnést, dlužno ji dříve na něm pořadem práva vysouditi, než-li se přikročí k dodatečnému projednání pozůstalosti (§ 15 posl. odst. min. nař.), při čemž ovšem na meliorace jim vykonané zřetel vzíti jest v obou případech (§ 11 odstavec 2 a 3 zákona).

XII.

Notář jako soudní komisař.

Ježto dle nového zákona jednati se bude pravidelně o pozůstalosti značnější (dle katastru přes 2500 K) není závady, by projednání jich soud notáři jakožto soudnímu komisaři odevzdal.

O této otázce pojednává příliš povšechně § 12 min. nař.

K tomu uvést dlužno:

Notářům buďtež pozůstalosti rolnické ku projednání odevzdány teprvé, když soud určitě zjistil, jednají-li se o dvůr střední velikosti (za náležitostí osobních i věcných — shora III A I, B), čili nic.

Náležitosti práva dědického (III C) zjistí si notář sám. —

Docílí-li se dohody o ceně přejímací (VI 1), není překážky, by notář pozůstalost úplně projednal, neboť eventuelní schválení soudou poručenského nebo sborového prvé stolice (IX) může notář supponovati; soud pozůstalostní potřebné konsensy opatří, až mu spisy notářem předloženy budou, při čemž také schválí usnešení sobě vyhrazená (když na př. dohody o přejateli se nedocílilo a proto notář jednoho z dědiců ve smyslu § 6 za přejatele supponoval) a na soud přijme dědické přihlášky.

Jest-li že dohody o ceně přejímací se nedocílilo, musí ovšem soud sám vykonati potřebný odhad ve smyslu § 8 dle vlastního slušného uvážení, („by mohl přejatel obstáti“) a za případné kontroly hodnotou berní (při dílu povinném).

Přes to nebude překážky, by v případech komplikovanějších, zvláště tehdy, je-li pozůstalostní majetek značný, pozůstalost ještě po soudním odhadu dvora notáři byla ku projednání odevzdána, vždyť po případě ještě inventuru ostatního majetku, zjištění dluhů statkových i osobních sestaviti a rozvrh provéstí náleží a v těchto otázkách — jak právě řečeno — rozhodnutí příslušných soudův supponovati lze. Jest-li že notáři pouze rozdělení dědictví předáno bylo, náleží je ovšem soudem schváliti (§ 9 odst. 2).

Upravení přidělu těchto pozůstalostí notářům odporučovalo již před 5 lety vydané min. nařízení pro

Korutany (ze dne 14. ledna 1904 č. 2 věstn.), z něhož min. nařízení pro Čechy téměř slovně převzato jest a také ustanovení poslednějšího nařízení ve příčině notářů jakožto soudních komisařů jest z onoho nařízení beze změny otiskáno (§ 12), ač tam slibováno bylo, že teprvé podle zkušeností novým zákonem vyvolaných, upravití lze bližší postup při přidělu takovýchto pozůstalostí notářům.

Ježto v nynějším nařízení z r. 1909 (viz díl II. této knihy) o nějakých zkušenostech v této příčině učiněných zmínky není a ministerstvo v doslovném souhlasu s textem nařízení korutanského opět odkazuje na poznatky, jež s používáním nového zákona praxe učiní, nemáme bohužel žádného autoritativního výkladu o zkušenostech praxe ve příčině notářského projednávání pozůstalostí dle zvláštní posloupnosti nového zákona posud učiněných.

XIII.

Vzorce protokolů projednáních.

a. Projednání pozůstalosti rolnické dle nového zákona (bez dohody).

Číslo jednací A _____

C. k. okresní soud v Kamenici n. L., oddělení I.

dne 1. dubna 1909.

Protokol

sepsaný v obci Černovické o
projednání pozůstalosti

po Josefu Javůrkovi, rolníku v Černovicích č. pop. 16 dne 15. ledna 1909 zemřelému.

Soudce:

Zapisovatel:

O dhadci:

Václav Hanzálek, stavitel } z
František Kozák, rolník } Černovic

Dostavily se tyto strany a osoby
přezvědné:

1. nezl. syn Václav Javůrek s navrženým poručníkem Janem Syrovátkou.
2. Dr. Alois Procházka, advokát v Kamenici n. L. mnoh zletilého syna Rudolfa, vykázáný plnou mocí ddo Plzeň 1. března 1909

3. Obecní starosta z Černovic:
Vojtěch Horký, rolník tamtéž,

4. Karel Javůrek, rolník v Černovicích, bratr zůstavitele,
 5. Jan Plojhar, první radní tamtéž
- } jako
důvěrníci

Především konstatuje soudce, že k rolnické usedlosti č. pop. 16. v Černovicích v knih. vložce č. 16. téže obce zapsané, dle knihovního stavu připsáno jest celkem 30 hektarů pozemků a že katastr. výnos nemovitostí těch dle zjištění na c. k. berním úřadě v Kamenici n. L. činí ročně 600 K.

Když byli soudní znalci na přísahu jimi pro všechny případy vykonanou soudcem upozorněni prohlásili pozemky, na nichž se po zemědělsku ze statku č. pop. 16 hospodaří, za součástku tohoto statku, což přítomný starosta potvrzuje, pročez *prohlášeno*, že statek tento jest rolnickou usedlostí střední velikostí ve smyslu zákona ze dne 7. srpna 1908 č. 68 z. z. *)

Za poručníka nezl. syna Václava navržen pan Jan Syrovátka z Černovic, jenž prohlašuje, že jest ochoten tento úřad převzít a vykonal rukou dáním slib povinností. Na to byl mu hned vydán dekret, kterým za poručníka jest ustanoven, opatřený doložkou, že slib povinností vykonal.

Bylo zjištěno, že ovdovělý zůstavitel zanechal písemné poslední pořízení vlastní rukou psané a podepsané ddo v Černovicích dne 1. ledna 1909, kteréž přítomný poručník nezletilého syna Václava za pravé a platné uznává a v němž za přejatele statku ustanoven nezl. Václav Javůrek.

Spolupřítomný právní zástupce staršího syna zůstavitele Rudolfa na-

*) Teprve ku konci protokolu uvedeno bude, že účastníci vzdávají se písemného vyhotovení veškerých usnesení a opravných prostředků proti nim.

hlédnuv do testamentu uznává sice jeho pravost, však vzhledem k tomu, že mandant jeho v něm úplně byl opomenut vznáší jeho jménem proti pozůstalosti nárok na díl povinný.

Usnesení II. Vzhledem k této konkurenci dědiců *prohlašuje* soudce že nastává zvláštní posloupnost dle zákona ze dne 7. srpna 1908 č. 68 z. z. a sice posloupnost teslamentární (§ 3).

Následkem toho přihlašuje se jménem nezl. Václava Javůrka, poručník jenž poučen byv o způsobech a účincích dědické přihlášky, ze závěti výmínečně ku celé pozůstalosti a poukazuje ku průkazu dědického práva na správně sestavený dědický zápis, z úřední moci vyžádaný křestní list tohoto dědice a testament.

Usnesení III. Tato přihláška k dědictví *přijímá se* vzhledem k provedenému průkazu dědického práva (§ 123 nesp. řízení) na soud.

Soudce pokusil se, by mezi účastníky bylo docíleno dohody o výši ceny přijímací, což se však nepodařilo, pročež byli odhadci na přísahu jimi svého času vykonanou upamatováni a sepsán tento

Inventář.

A. Jmění nemovité:

1. Obytné stavení statku č. pop. 16 v Černovicích (stručný popis stavebností, jich součástí, konstatování, zda ve stavu pobrém, středním nebo sešlém se nalézají) v odhadní ceně 2000 K
Sneseno 2000 K

2. Hospodářské stavení (stejný popis) 1500 K
3. Stavební plocha ad 1. a 2. měří a odhaduje se na 200 K
4. Pozemky č. kat. (výpočet všech pozemků) v úhrnné výměře 30 hektarů, ocenění 1 hektaru na 600 K (odůvodniti podle čeho odhadováno), tedy úhrnem 18000 K
5. Příslušenství statku shledáno pouze toto:
 - a) živý fundus instructus: 4 koně, 20 krav atd.;
 - b) mrtvý „ „ 6 vozů atd.

Poručník vzhledem k tomu, že k řádnému hospodaření třeba jest většího fundu instruktů navrhuje, by za příslušenství statku bylo prohlášeno: 6 koňů, 40 krav atd. a aby úbytek byl nahrazen z ostatního majetku, čemuž právní zástupce nepominutelného dědice odporuje.

Ježto nedocíleno v otázce příslušenství statku mezi dědici dohody, uznávají oba znalci, že příslušenstvím statku býti má:

5 koňů, 25 krav atd.

Usnesení IV. Soudce *prohlašuje*, že znalci udaný počet živého a mrtvého fundu má býti příslušenstvím dvora a že návrh poručníka na náhradu scházejících kusů příslušenství z ostatního jmění pozůstalostního dle § 4. odst. 2. se zamítá.

Dle § 8. posl. odst. fundus samostatně se neodhaduje.

Přebytečné kusy příslušenství, jež by odhadnouti a mezi ostatní jmění (kromě dvora) zařaditi náleželo, nebyly nalezeny.

Znalci prohlašují, že součet odhadnutých jimi položek per 21.700 K vzhledem na stávající fundus náleží přiměřeně zvýšiti alespoň na 25.000 K, což by byla přejímací hodnota dvora. Obecní starosta shledává tuto přejímací cenu příliš vysokou a navrhuje, by stanoveua byla obnosem pouze 18.000 K, ježto hospodářství od úmrtí ženy zůstavitelovy se značně zhoršilo.

Poněvadž se jedná o vypočtení dílu povinného konstatuje soudce, že berní hodnota dle katastr. výnosu (600×25) činí 15.000 K a porovnáv **Usnesení V.** nález znalců, dobré zdání starosty a hodnotu berní *prohlašuje, že přejímací hodnotou býti má částka 20.000 K.*

Znalci i starosta souhlasně potvrzují, že cena ta jest zcela přiměřená a že při ní přejímatel dobře obstátí může.

Do stavu jmění zařazuje se tedy 20.000 K

Zároveň se konstatuje, že shora uvedené nemovitosti zůstavitelem, pokud se týče jeho rodinou jsou užívány, pokud se týče vzdělávány.)*

B. Jmění movité :

1. hotovost	400 K
2. vkladní knížka pošt. spoř. č. znějící na vklad	900 K
3. zařízení bytu a kuchyně (odhadují znalci)	1000 K
4. lovecké náčiní a sbírka parohů (odhadují znalci)	300 K
5. skvosty (odhadují znalci)	1000 K
Jmění movité činí úhrnem	3600 K

Hodnota statku	20000 K
Úhrnné jmění	23600 K

C. Stav dluhů:

dluhy statkové {	1. dluhy knihovní, totiž :	
	
	
	
	úhrnem	5000 K
	2. Útraty pohřbu a postavení pomníku	600 K
	3. dluhy do domácnosti (o s o b n í)	1400 K
	dluhy úhrnem	7000 K
	čisté jmění	16600 K

i činí zákonný podíl každého syna $\frac{1}{2}$, t. j. 8300 K
a díl povinný 4.150 K.

Nezadlužená hodnota dvora činí 14.400 K (20.000 — 5.600).

Poručník nezl. Václava Javůrka prohlašuje, že poručenec jeho dle ustanovení posl. vůle hlásí se za přejímatele statku a že vypočtený díl povinný ochoten jest bratru Rudolfovi z pozůstalosti poskytnouti.

*) By nastati mohly úlevy poplatkové ve smyslu § 2 zák. 18. června 1901 č 74 ř. z.

Právní zástupce poslednějšího žádá poručníka, by dobrovolně nástupnictví se vzdal, že klient jeho jako starší sám dvůr by převzal a nezlet. Václavu z pozůstalosti naň vypadající čistý majetek 12.450 K(16600—4150) částečně by vyplatil hotově, částečně pojistil.

Poručník nepřistoupil na tento návrh odvolává se na ustanovení posl. vůle s tím, že tomú odporující dohody neučiní, ježto by poručenci jeho ku prospěchu nebyla.

— 48 —
Usnesení VII. lilo, soudce *prohlašuje*, že dle § 3. posl. věta přejemcem dvora býti má nezlet. Václav Javůrek, kterýž ve smyslu § 6. jako závadný vyloučen není (po případě, že ponechává se sborovému soudu, by rozhodl, zda nápadník tento — jak se předpokládá — způsobilým jest, poněvadž).

Ježto mezi účastníky ani co do rozvrhu pozůstalosti nebylo dohody docíleno, předsevzal soud dle § 9. odst. zákona ze dne 7. srpna 1908 č. 68 z. z. následující

Vzorec čís. 1.

Usnesení VII

rozdělení dědictví.

Nezlet. Václav Javůrek jako nápadník dvora přejímá tímto veškerou movitou i nemovitou pozůstalost po svém otci Josefu Javůrkovi dne 15. ledna 1909 zemřelém v sepsaném inventáři uvedené, s břemeny a užitky, naproti čemuž jest povinnen:

1. aby zaplatil státní a fondové poplatky, které za příčinou úmrtí zapraviti dlužno, jak příslušným úřadem vyměřeny budou, včetně poplatku

realního jakož i nákladů projednacích a v tomto směru bude dědicům za vše ručiti.

2. aby Rudolfovi Javůrkovi připadající díl povinný v sumě 4150 K z hotového jmění v inventáři uvedeného částkou 1300 K do 14 dnů, zbytek 2850 K (jiný poměr těchto obnosů viz ve stati VII. poznámka) nejdéle do 3 let po právomoci odevzdání hotově vyplatil, do té doby však ode dne úmrtí 4% zúročil a tyto úroky vždy 15. ledna každého roku pozadu zaplatil, jinak slušelo by ze zadržovaných částek úrokových 5% úroky z prodlení platiti. Pohledávka sama stala by se ihned splatnou, kdyby statek v řečené lhůtě zcela nebo z valné části byl zcizen neb úrok v čas neplacen.

3. Ku zjištění pohledávky příslušející nepominutelnému dědici jménem povinného podílů ve zbytkovém obnosu 2850 K se 4% úroky, 5% úroky z úrokův a jistoty obnosem 140 K za veškeré výlohy, které dědici tomuto vymáhaním neb splácením jeho pohled vky vzejdou a již dle zákona přednosti jistiny nepožívají, jest přejímatel pozůstalosti povinen v zástavu dáti statek č. pop. 16 v Černovicích i může jemu právo *vlastnické* pouze za současného vkladu tohoto *práva zástavního*, jakož i vkladu práva *předkupního* pro Rudolfa Javůrka ve smyslu § 11. cit. zákona v knih. vložce č. 16 téže katastr. obce vloženo býti.

Ku vkladu zástavního práva za kauci pro případ zvýšení podílů ve smyslu § 11. cit. zákona přejemce nepřivolil.

4. Každý vlastník nemovitostí, v zástavu daných, bude povinen, aby předměty, nebezpečí ohně podléhající, po dobu zavazení na obnos 20000 K

Vzorec čís. 1.

měl *pojištěny* a řádné placení pojišťovací premie každoročně vykazoval, jinak stane se podíl ihned splatným.*)

Pojištěný obnos budiž ve prospěch věřitele vinkulován. Tento může se pro pojišťovací premie, jím snad za dlužníka zaplacené, na vymíněné jistotě hojiti.

Usnesení VIII. Toto projednání *schvaluje se* ohledně nezletilého Václava Javůrka soudem poručenským.**)

Tímto rozdělením pozůstalosti byla vůle zůstavitelova splněna.

Přítomní byli poučeni o tom, že mají soudu podati výkaz o zaplacení poplatků, jakož i o tom, co stanoví § 2. zákona ze dne 23. května 1883, ř. z. č. 82. Prohlašují, že jsou srozuměni, aby ještě před uplynutím lhůty šestinedělní knihovní zápisy z moci úřední provedeny byly.

Strany nežádají písemného vyhotovení usnesení, dle tohoto protokolu prohlášených a vzdávají se opravných prostředků proti nim.

Ku přijímání všech spisů, které v této záležitosti přístě bude třeba jim doručovati, ustanovují p. Jana Syrovátku v Černovicích, prohlašující, že se spokojují tím, aby témuž vždy jen jedno vyhotovení doručováno bylo.

Usnesení IX. Konečně *prohlašuje* soudce, že následkem toho, že tu jest nemovitá pozůstalost, zaslán bude pozůstalostní výkaz z moci úřední sepsaný — se spisy — dle § 9 zák. ze dne 18. června 1901 č. 74 ř. z. a § 16 min. nař. ze dne 21. června 1901 č. 75 ř. z. finančnímu úřadu ku vyměření poplatků.

Po případě dodej: že spisy dříve předloženy budou c. k. krajskému
soudu v Praze, by rozhodl o tom, zda ve smyslu § 6 odst. 4 lit. zemskému nezl.
Václav Javůrek za přejímatele statku se potvrzuje.

Podpisy :

*) Opatření toto, ač ustanovení § 197 nesp. říz. při podílu zletilého dědice po zákonu neplatí, může soudce pozůstalostní učiniti proto, by v § 11 cit. zákona vyhrazené zvýšení podílu při pozdějším výhodnějším prodeji, jakož i právo předkupní vyhořením dvora (proti ohni nepojištěného) nestaly se illusorními neb alespoň pochybnými.

**) Schválení toto jest záhodno, ježto kromě dvora ještě jiné jmění (ku př. hotovost) nezletilci připadající za vypořádání spoludědice ručí.

B. Projednání pozůstalosti rolnické dle nového zákona (s dohodou dědiců).

Číslo jednací A _____

C. k. okresní soud v Kamenici n. L., oddělení I.
dne 2. dubna 1909.

Protokol

sepsaný v obci Dešenské o
projednání pozůstalosti

po Vítu Mrázovi, rolníku v Deštné dne 16. ledna 1909 zemřelém.

Soudce: Dr. C.

Zapisovatel: B.

Odhadci:

Václav Hanzálek, stavitel }
František Kozák, rolník } v Deštné

Dostavily se tyto strany a osoby
přezvědné:

1. Vdova Marie Mrázová, 50 roků
stará.*)
2. zletilá dcera Anna P., manželka
učitele v Deštné.
3. nezl. syn Vaclav s navrženým
poručníkem Janem Syrovátkou,
rolníkem v Deštné.

4. Obecní starosta Deštný:
Vojtěch Nápravník, kupec tamtéž

5. Karel Korbel (tchán zůstavitelův)
rolník z Březiny
 6. Jan Lukeš, rolník z Černovic
- } jako důvěrníci.

Především konstatuje soudce, že k rolnické živnosti č. pop. 16 v Deštné, v hnih. vlnžce č. 16 téže obce zapsané, dle knihovního stavu připsáno jest celkem 30 hektarů pozemků a že katasrální výnos nemovitostí těch dle zjištění na c. k. berním úřadě v K. n. L. činí ročně 600 K.

Soudní znalci na přísahu pro všechny případy vykonanou byvše upozorněni, prohlašují, že tyto pozemky účelům zemědělským sloužící, na nichž se pravidelně ze statku č. pop. 16 hospodaří, jsou součástkami tohoto statku, na němž kromě toho obchod dobyt看em se provozuje, což přítomný obecní starosta potvrzuje.

Usnesení I. Soudce prohlašuje, že statek tento jest rolnickou usedlostí střední velikosti ve smyslu zákona ze dne 7. srpna 1908 č. 68 ř. z.

Vdova po zůstaviteli paní Marie Mrázová jakožto matka nezl. Václava M. prohlašuje, že chce zákonného poručení jeho se ujmouti, načež jí byl dekret, kterým se poručení ustanovuje, ihned vydán. Za spoluporučníka navrhuje se Jan Syrovátka. Týž prohlašuje, že jest ochoten tento úřad převzít a vykonal rukou dáním slib povinnosti. Na to byl mu ihned vydán dekret, kterým se za spoluporučníka ustanovuje, opatřený doložkou, že slib povinnosti vykonal.

*) Stáří vdovy důležitě dle § 14 odstavce 4. nového zákona.

Z přečteného spisu notářského ze dne 7. srpna 1878 o smlouvě sva-
tební mezi zůstavitelem a jeho manželkou uzavřené, bylo zjištěno, že nebylo
mezi manžely ujednáno všeobecné společenství statků a každý z nich vlast-
níkem polovice usedlosti č. pop. 16 v Deštné se stal i nastává posloupnost
zákonná mezi více dědici.*)

Usnesení II. Soudce prohlašuje, že nastává zvláštní dědická posloupnost dle
zák. ze dne 7. srpna 1908 č. 68 z. z. a sice zákonná (§ 3).

Když bylo dáno poučení o právních následcích výmínečné a bezvými-
nečné přihlášky k dědictví, přihlašují se dívky zůstavitele a to zletilá dcera
Anna Mrázová a pak nezl. syn Václav Mráz, posléz jmenovaný poručníkem
Janem Syrovátkem, jakožto svým zákonným zástupcem ze zákona výmínečně
za dědice, každé ku polovici pozůstalosti; pozůstalá vdova prohlašuje, že
používá práva požívání dle zákona (§ 757 obč. z.) jí příslušejícího, jest
však ochotna uprázdněnou polovici dvora buď ve smyslu § 14 alin. 3 a 4
anebo dohodou s předem povolánými dědici sama převzít a ustoupivším
zákonně podíly poskytnouti. Poručník nezl. Václava M. a dcera Anna M.
vyhrazují si vyjádření o tomto návrhu až po ukončení inventury.

Usnesení III. Podané přihlášky k dědictví přijímají se k soudu vzhledem k tomu,
že výkaz práva dědického (§ 123 pozúst. pat.) podán byl správně sepsa-
ným úmrtním zápisem a sdělením děkanského úřadu v Deštné o datech
narození nezl. Václava M.

Když byli odhadci na přísahu jimi svého času vykonanou upamatováni,
byl sepsán následující

Inventář.

A. *Jmění nemovité:* (viz vzorec č. 1.)

Vzhledem k tomu, že účastníci ohledně obnosu přejímací ceny dvora
dohodnouti se chtějí, upuštěno prozatím od vypočtení hodnoty odhadní znalci.

Strany *dohodly se*, že přejímací hodnotou dvora i příslušenství jeho
býti má částka 20.000 K**)

Strany *dohodly se* dále, že následující kusy živého i mrtvého
fundu instructu mají býti příslušenstvím dvora

Samostatný odhad příslušenství odpadá dle § 8 nov. zák.

Do inventáře zařadí se tedy jako cena jedné polovice dvora
částka 10.000 K

*Zároveň se zjišťuje, že shora uvedené nemovitosti, zůstavitelem
pokud se týče jeho rodinon jsou užívány, poknd se týče, vzdělá-
vály (§ 2 zák. z 18. června 1901 č. 70 ř. z.)*

B. *Jmění movité:*

1. přespočetných 25 kusů hovězího dobytka, chovaného zů-
stavitelem na žír, poněvadž dobytkařství na svůj zvláštní účet

*) Kdyby zákonem pouze jediný dědic byl povolán (viz předchozí výklad II, C a, V b.) nebylo by tu
konkurence a nenastala by zvláštní posloupnost nového zákona. Konkurenci ovšem zakládá: povinný díl
opomenutého dědice a zákonný usufructus manžela dle § 757 obč. zák.

**) Soudce není zde oprávněn kontrolovati obnos tento berní hodnotou, ježto nejedná se o díl povinný,
rovněž odpadá soudcovské usnešení v tom, jak vysoká a zdali — přiměřená ona sjednaná cena jest, pročez
nevyzve v posledním směru starostu a znalce k vyjádření (viz výklad VI i.).

provozoval — kterýžto počet účastníci vzájemnou dohodou z příslušenství vyloučili — odhadují znalci kus po 200 K, činí	5.000 K
2. úspory uložené na společnou knížku manželů ve spořitelně Deštské č.	činí 20.000 K, z čehož do pozůstalosti náleží 1/2
	10.000 K
Souhrn veškerého jmění	
	20.000 K

C. Stav dluhů:

dluhy statkové	{	1. Útraty pohřbu zůstavitele	200 K
		2. polovice dluhů knihovních per 4000 K činí	2000 K
dluhy osobní	{	3. dluhy z obchodu dobyt看em 1000 K (celé)	1000 K
		4. dluhy drobné do domácnosti 500 K, z čehož polovice do pozůstalosti náleží	250 K

Souhrn dluhů činí 3450 K

Čisté jmění činí 15.550 K
a podíl každého ze dvou dětí zůstavitele 8.275 K,
stížený užívacím právem pozůstalé vdovy co do jedné čtvrtiny (§ 757 obč. zákona).

Odečtou-li se od přejímací hodnoty dvora (jednou polovicí do pozůstalosti náležitého) per 10.000 K
dluhy statkové (C 1 a 2) 2.200 K

vybývá jako nezadlužená hodnota polovice dvora obnos 8.800 K.

Po té učinili účastníci dvora mezi sebou *dohodu,**) by uprázdněnou po-

lovi dvora a ostatní majetek pozůstalosti převzala pozůstalá vdova Marie Mrázová, neboť zletilá dcera jako manželka učitele a před ní povolany nezl. syn Václav, věnovavší se studium gymnasiálním, k tomu se nehodí, zvláště, když nyní vdova sama obchod dobytkařský provozovati zamýšlí.

Dle tendence zákona náleží tu vdově z hotovosti (B 2) per 20.000 K vyplatiti zákonné podíly ustupujících dětí tak, že dvůr projednáním pozůstalosti nebude zatížen podíly ustupujících dědiců.

Ve smyslu zákona ze dne 7. srpna 1908 č. 68 z. z. na základě

dohody

mezi účastníky učiněné pozůstalost takto se rozvrhuje:

Vdova paní Marie Mrázová přejímá tímto od dědiců zákonných, totiž paní Marie provd. P. a nezl. Václava Mráze veškerou movitou i nemovitou pozůstalost po Vítu Mrázovi dne 16. května 1909 zemřelém v sepsaném inventáři uvedené, s břemeny a užitky, naproti čemuž se zavazuje:

1. že zaplatí státní a fondové poplatky, které za příčinou úmrtí zapraviti dlužno, jak příslušným úřadem vyměřeny budou, včetně poplatku realního jakož i nákladů projednací, a že v tomto směru dědicům bude za vše ručiti;

*) Bez takové dohody mohla by vdova převziti uprázdněnou polovici:

- a) buď dle § 6, 3) a 6) nov. zákona, ježto by děti dle § 6 al. 4 d) k převzetí byly nezpůsobilé, kdež by rozhodnutí sborového soudu musilo býti vyhrazeno;
- b) buď dle § 14 odst. 3 a 4 i tehdy, kdyby děti k převzetí byly způsobilými; tu by však, jednak soud poručenský nezl. Václava musil k tomu přivolit, jednak by pro rozdělení dědicví platily pouze §§ 8 a 10 nového zákona (důležitý § 11 byl by vyloučen).

Vzorec čís. 2.

Vzorec čís. 2.

2. že dědicům připadající podíly dědické, kteréž v dohodě účastníků ustanovují se:

- a) pro Marii P. obnosem 8000 K
b) pro nezl. Václava M. obnosem 10000 K } bez úroků hotově vyplatí
a sice ad a) do 6 neděl po právomoci odevzdací listiny,

ad b) do 14 dnů vkladem do sirotčí pokladny okresu Kamenického, následkem čehož odpadá tříletá lhůta a ostatní ustanovení § 10 zákona. *Práva v § 11. zákona uvedená ustoupivší dědicové si vyhrazují.*

3. Přijímatelka svoluje, by zároveň s vkladem vlastnického práva na převzatou polovici statku pro ni bylo v knih. vložce č. 16 obce Deštenské na celý statek:

- a) vloženo právo předkupní pro Marii P. a nezl. Václava M. ve smyslu § 11 cit. zák.;
b) vloženo právo zástavní za kauci 2000 K ve prospěch týchž osob pro splnění ostatních závazků § 11 cit. z.;
c) poznamenána byla fideikomisární substituce ve prospěch týchž osob*).

4. Každý vlastník nemovitostí, v zástavu daných, bude povinen, aby předměty, nebezpečí ohně podléhající, po dobu zápůjčky na obnos 5000 K měl pojištěny a řádné placení pojišťovací premie každoročně vykazoval, jinak stanou se pohledávky ihned splatnými.

Pojištěný obnos budiž ve prospěch věřitelů vinkulován. Tito mohou se pro

pojišťovací premie, jimi snad za dlužníka zaplacené, na vymíněné jistotě hojiti. —

Usnesení IV. Toto dohodnutí schvaluje se ohledně nezl. Václava Mráze soudem poručenským.**)

Účastníci byli poučeni o tom, že mají soudu podati výkaz o zaplacení poplatku, jakož i o tom, co stanoví § 2 zákona ze dne 23. května 1883, ř. z. č. 82. Prohlašují, že jsou srozuměni, aby ještě před uplynutím lhůty šestinedělní knihovní zápisy z moci úřední provedeny byly.

Strany nežádají písemného vyhotovení usnesení, dle tohoto protokolu prohlášených a vzdávají se opravných prostředků proti nim.

Ku přijímání všech spisů, které v této záležitosti přístě bude třeba jim doručovati, ustanovují vdovu paní Marii Mrázovou, prohlašující, že se spokojí tím, aby jí vždy jen jedno vyhotovení doručováno bylo.

Konečně prohlašuje soudce, že následkem toho, poněvadž tu jest nemovitá pozůstalost, zaslán bude pozůstalostní výkaz z moci úřední sepsaný —

*) Poznámku fideikomisární substituce odporučuje min. nař. v § 11 v těch případech, kdy na místo předem povolaných dětí manžel převezme statek nebo jeho polovici — myslíme však, že v případech jiných než-li § 14 odst. 2 a 3 zák. toho třeba nebude, neboť tu mají děti práva § 11 téhož zákona, kteráž jim beztak po dobu dlouhého nástupu a zvýšení podílů zaručují i jest poznámky substituce vlastně třeba ponze v případech § 14 odst. 2 a 3, ježto tu § 11 jest vyloučen. Ve vzorec pojatý jsou však veškeré možné kautely právě proto, že se předpokládá při dohodě svolení vdovy.

**) Schválení toho bude třeba dle § 27 nesp. řízení, ježto kromě dvora i jiný majetek do pozůstalosti patří a rozvrh dle dohody účastníků proveden byl.

Kdyby byla vdova uprázdněnou polovicí převzala ve smyslu § 14 odst. 3 a 4 nov. z., bylo by též dle nového zákona potřeba, by soud poručenský to schválil.

se spisy — dle § 9 zákona ze dne 18. června 1901 č. 74 ř. z. a § 16 min. nař. ze dne 21. června 1901 č. 75 ř. z. finančnímu úřadu ku vyměření poplatků.

Podpisy.

Poznámka. Jiný vzorec ku projednání rolnických usedlostí střední velikosti dle zákona korutanského otištěn je ve sbírce *Némethy: Die Formularien des Verfahrens ausser Streilsachen* 1906, str. 51—57, k němuž použito formuláře schváleného výnosem min. sprav. ze dne 2. listopadu 1905 č. 23.564 s příslušnými pozměnami.

Upozorňuji však, že v onom vzorci není vzato zřetele na § 11 našeho českého zákona, neboť ustanovení to v zákoně korutanském obsaženo není a rovněž nevyhrazena tam fideikomtsární substitute pro případy v § 5 českého zákona nově uvedené.

Zákon

daný dne 7. srpna 1908

čís. 68.,

jinž se zavádějí zvláštní předpisy o dělení dědictví
při rolnických usedlostech střední velikosti.

K návrhu zemského sněmu Mého království Českého vidí se mi na základě ustanovení v říšském zákoně ze dne 1. dubna 1889, č. 52 ř. z. naříditi, jak následuje:

§ 1.

Rolnickými usedlostmi střední velikosti, na něž se vztahují tyto předpisy zákonné, jsou rolnické statky (dvory) s obytným domem:

- a) jichž čistý katastrální výnos obnáší nejméně 100 K s rozlohou nejméně 5 ha;
- b) jichž čistý katastrální výnos činí nejvýš 1500 K bez ohledu na výměru.

Za součástku statku pokládají se všechny majitelé statku náležející, účelům zemědělským sloužící nemovitosti, na nichž se pravidelně ze statku hospodaří a které tvoří hospodářskou jednotku.

Za částky statku pokládají se také ony nemovitosti, které by bylo sice nutno ve smyslu odstavce I. pokládati za statky střední velikosti, na kterých však se z jiného statku hospodaří a které tvoří příslušenství k řádnému vedení hospodářství na statku tom nezbytné.

Za součástky statku pokládají se dále radikované živnosti a práva požívající s držením statku nebo jed-

notlivých dílů téhož spojená, zejména práva k pastvě, k mýtní dříví a vodní práva na pozemcích obecních nebo na jiných cizích nebo společných pozemcích.

O tom, zda-li držba se má pokládati za rolnickou usedlost střední velikosti ve smyslu tohoto zákona a které nemovitosti, jakož i která práva poživací pokládají se mají za součástky statku, rozhoduje pozůstatelní soud vyslechna obecní představenstvo a znalce.

§ 2.

Ku statkům, jež stíženy jsou svěřenským svazkem, se zákon tento nevztahuje.

§ 3.

Vlastník statku, podrobený předpisům zákona tohoto, není zákonem obmezen, o statku neb o jednotlivých částech jeho pořizovati právními jednáními ani mezi živými, ani pro případ smrti.

Ustanovení tohoto zákona mají při zákonně posloupnosti dědické vždycky, při posloupnosti testamentární neb z dědické smlouvy však toliko tenkrát platnost, když zůstanou za přejatele statku osobu ve všeobecném zákoníku občanském mezi zákonné dědice pojatou, při čemž není vázán ani pořadem zákonným, ani pořadem tímto zákonem ustanoveným (§ 3. z. ř.).

§ 4.

Případne-li pozůstatelé jmění vlastníka statku několika osobám, tedy statek s příslušenstvím připadnouti může toliko jedné osobě, přejateli (nápadník).

Co pokládají slusí za příslušenství statku, ustanovuje obecný zákon občanský. K němu náleží zejména také hospodářský inventář, pokud ho potřebí jest k řádnému vzdělávání statku. Jestliže by účastnění dědiců nemohli se o tom shodnouti, buď rozsah

potřebného hospodářského inventáře ustanoven soudem po vyslechnutí znalců.

Scházel-li by snad něco z hospodářského inventáře, nemůže proto vznesen býti nárok na náhradu ceny z ostatního jmění pozůstatelého (§ 4. z. ř.).

§ 5.

Jsou-li dědici sourozenci a jestliže povoláný nápadník jakož i všichni nebo někteří spoludědici nebo jejich zákonní zástupci tak navrhuji, může dědické vypořádání mezi nimi býti odloženo. V tomto případě dlužno usedlost dotýčným sourozencům ve společné vlastnictví odevzdati s výhradou, že nápadník může kdykoliv své nápadnické právo uplatniti.

Tím odloží se dělení dědictví mezi společné přejímatele tak dlouho, až nápadník práva nápadnického použije.

Chce-li jiný spoludržitel ze společenství vystoupiti, nebo zemře-li jeden ze sourozenců za trvání společenství bez potomstva, jsou ostatní spoludržitelé oprávněni uprázdněný podíl spoluvlastnický dle ustanovení §§ 8. a 10. převzít. Nepoužijí-li tohoto oprávnění, nebo jsou-li tu po zemřelém spoludržiteli potomci, dlužno provésti odročené dělení dědictví.

Spoludědici, kteří nenáleží do společenství uvedeného v odst. 2. a 3., buďtež svými dědickými podíly dle ustanovení §§ 7—10. ihned odbyti.

§ 6.

Přejatel statku ustanovuje se dle práva a pořadu zákonné posloupnosti dědické. Z několika dle zákonné posloupnosti dědické zároveň uastupujících dědiců povolání jsou jednotliví, pokud se nedohodnou, ku převzetí statku takto:

1. Z pravidla přísluší mužským dědicům přednost před ženskými a mezi několika dědici téhož pohlaví

staršímu před mladším, při stejném stáří rozhoduje los. Příbuzní dle stupně bližší mají však přednější právo před vzdálenějšími.

2. Rodné děti mají vždy přednost před dětmi adoptovanými, manželské před nemanželskými. Legitimované děti jsou rovny dětem manželským.

3. Není-li tu potomků zůstavitelových, povolán buď za přejatele statku pozůstalý manžel, pokud manželství nebylo soudně rozvedeno.

4. Z převzetí statku jsou z pravidla vyloučeny osoby:

- a) jimž právo volného spravování majetku soudem bylo odňato;
- b) kdož jinak pro duševní neb tělesné vady nejsou způsobilými na statku osobně hospodařiti;
- c) ti, kdož zjevnou přichylnost k marnotratnosti na jevo dávají;
- d) kterýmž povolání nedovoluje na usedlosti ze statku samého osobně hospodařiti;
- e) ti, kdož po 2 léta nepřítomni jsou a o svou po-
bytu zprávu nepodávají, jestliže jejich nepřítom-
nost spojena jest s takovými okolnostmi, které
pochybnými činí, zda nepřítomný v přiměřené
době se vrátí.

Rozhodnutí o tom, jsou-li tu důvody vylučující dle lit. b)–e), přísluší soudnímu dvoru I. stolice ve smyslu § 109 jurisd. normy ze dne 1. srpna 1895, čís. 111 ř. z.

5. Je-li ten, kdo povolán je ku převzetí usedlosti, v čas nápadu dědictví již samojedním vlastníkem usedlosti střední velikosti aneb ještě větší hospodářské držebnosti, následuje v oprávnění, přejmouti usedlost zůstavitele, za druhými spoludědici, a případně tudíž usedlost nejbližše povolánému podle tohoto zákona,

pakli by onen raději nepředal vlastní usedlost nejbližše povolánému za cenu, která dle § 8. se vyšetří.

Nechce-li nikdo ze spoludědiců poslednější usedlost převzít, pomíjí jejich právo, požadovati, aby ten, kdo k převzetí statku jest povolán, jim ustoupil.

6. Konkurrují-li vyloučení a nevyloučení dědicové, připadá usedlost onomu z poslednějších, kterému by byla připadla, kdyby tu prvnějších vůbec nebylo bývalo.

Nejsou-li ku převzetí statku povoláni jiní dědicové než takoví, ohledně nichž stává vylučující důvod dle předchozích ustanovení, budiž přece jeden z těchto dědiců jako přejímatel statku ustanoven, neuznalo-li by se vhodnějším, aby usedlost podle zákonných předpisů pro svěřence*) platných se zcizila a pozůstalé jmění se dle ustanovení všeobecného občanského zákonníka rozdělilo.

§ 7.

Při rozdělení dědictví přidělí se statek (§ 4.) přejateli, jenž stane se až do nezadlužené hodnoty statku dlužníkem pozůstalosti (§ 6. ř. z.).

§ 8.

Hodnota statku stanovena bude dohodnutím účastníků.

Nedohodnou-li se, stanoví soud po předsevzetí odhadu znalci, po vyslechnutí představenstva obce a po výslechu účastněných hodnotu dvora dle několika-násobného čistého katastrálního výnosu dle svého nejlepššího uvážení tak, aby přejímatel mohl obstáti.

Nemohou-li se účastnění sami zastupovati, nutno přibrati jejich zákonné zástupce, kteří jsou oprávněni činiti k tomu své připomínky.

*) Viz poznámku na str. 68.

Vzhledem na zájmy nápadníka a spoludědiců vzájemně si odporující nutno v tom případě, jsou-li tito nezletilými nebo ošetřovanci,*) postarati se o oddělení jich zastupování.

Každý znalec jest povinen udati skntečné předpoklady, na nichž jeho dobrozdání jest založeno, jakož i ostatní podklady svého výpočtu hodnoty.

Na stávající hospodářský inventář budiž při zjištění hodnoty statku sice vzat přiměřený zřetel, přece však nemá tentýž býti samostatně odhadnut.

§ 9.

Při rozdělení posústalého jmění budiž na místě statku vzata za základ suma přejateli dle § 7. jakožto dluh započtená.

Rozdělení toto stane se mezi spoludědice, počítajíc k nim i přejatele, dle předpisů obecného zákoníka občanského a řízení ve věcech nesporných. Avšak rozdělení dědictví buď pokaždé soudem vykonáno neb jemu ku schválení předloženo (§ 8. ř. z.).

V dotýčné listině jest vysloviti, že bylo rozdělení dědictví předsevzato podle tohoto zákona.

§ 10.

Kdyby strany nemohly se shodnouti na lhůtě a o částkách, ve kterých výplaty státi se mají a jak suma spoludědicům splatná do toho času má býti zúrokována, rozhodne o tom soud dle slušného uznání. Avšak každou měrou musí přejateli statku k jeho žádosti k úplnému zapravení této sumy poskytnuta býti lhůta tři let ode dne, kterého odevzdání nabude právní moci. S druhé strany proti vůli oprávněnců lhůta k výplatě nesmí určena býti nad tento čas.

Rovněž buď učiněn pokus o dobrovolné dohodnutí, jak by částky, jež jest vyplatiti mezi tím časem,

*) Dle německého textu zákona („Pilegebefohlene“) rozumí se osoby vůbec zákonnými zástupci zastoupené, tedy „chráněnci“. Pozn. spisov.

měly býti zjištěny. Pokud takovéto dohodnutí se nestane, budiž v odevzdací listině nařízeno, že zápis vlastnického práva přejatelova ku přidělenému statku může se toliko státi, zapíše-li se v knihách pozemkových na statku zároveň zástavní právo pro pojištění částek, jež spoludědicům mají býti vyplaceny.

Jestliže vlastnictví přejatého statku před uplynutím zmíněné lhůty právním jednáním mezi živými zcela nebo částečně převede se na někoho třetího, jsou spoludědicové oprávněni ihned za výplatu žádati, nehledíc k času pro to ustanovenému (§ 9. ř. z.)

§ 11.

Jestliže přejímatel do 10 let od úmrtí zůstavitele, aneb je-li nezletilým, do 10 let po dosažení svéprávnosti, dobrovolně statek v celku prodá, neb po částkách zcela neb po valné části rozprodá, takže čistý katastrální výnos zbývajících pozemků netvoří ani polovinu čistého katastrálního výnosu převzatého statku, jest povinnen vyplatiti dodatečně spoludědicům obnos, o který dosažená cena prodejní přesahuje hodnotu, za kterou on statek z pozůstalosti převzal.

Pro vyměření náhrady za odprodané části statku budiž hodnota, za kterou přejímatel části tyto převzal, vypočtena z hodnoty celkové na základě poměru, který tvoří čistý katastrální výnos odprodaných částí statku v poměru k celkovému čistému katastrálnímu výnosu převzatého statku.

Od ceny kupní budiž dle odhadu soudního odečtena hodnota oněch zlepšení statku, která přejímatel na statku provedl. Nárok žádati takovou náhradu mají spoludědici přejímatele a jich dědici z řady potomstva.

Spoludědicům přísluší, a sice v pořadn, v jakém jsou dle zákona voláni k nápadnictví, po dobu 10 let

od úmrtí zůstavitele právo předkupní ku statku aneb jednotlivým podstatným jeho částem.

Ustanovení tohoto paragrafu nevztahují se na nabytí spoluvlastnického práva ku statku manželem resp. manželkou přejímatele; za to mají však platnost i pro další převod práva spoluvlastnického manželem resp. manželkou nabytého na osobu třetí.

§ 12.

Zůstavitel může přednost přejatelovu obmezit, zrušití neb v mezích práva k dílu povinnému ji rozšířití (§ 11. ř. z.)

§ 13.

Právo ku povinnému dílu neruší se těmito předpisy o rozdělení dědictví.

Při výpočtu povinného dílu za základ vzata buď hodnota statku dle § 8. tohoto zákona ustanovena. Avšak hodnota tato nesmí nikdy býti menší než jest obnos, dle něhož se vyměřuje státní poplatek za převod majetku.

Za obmezení povinného dílu nepokládá se, jestliže:

1. soud podle § 10. ustanoví lhůtu splatnosti;
2. zůstavitel v platné poslední vůli učiní opatření, jimiž:

- a) rodnému otci neb rodné matce prejatele až do jeho zletilosti propůjčuje se právo statku po smrti zůstavitelově užívati a jej spravovati se závazkem, aby, pokud toto užívání a spravování bude trvati, přejatele a jeho nezletilé spoludědice, tyto až do dospělosti dědického podílu, nebo, jestliže by spoludědic před touto dospělostí nabyt zletilostí,

až do dosažení zletilosti vychovával a v čas potřeby na statku vydržoval;

- b) dospělost dědického podílu odkládá se až do zletilosti spoludědiců s tím závazkem přejatelovým, že spoludědice až do tohoto času přiměřeně bude vychovávatí a po čas potřeby vydržovati.

V obou případech (a i b) nabytá svéprávnost má též účinek jako dosažená fyzická zletilost. Rovněž v obou případnostech, jestliže by spoludědic dal se na takové povolání, s jehož přípravou nebo vykonáváním spojití se nedá naturální zaopatření na statku, nastoupí na místo závazku k naturálnímu zaopatření závazek vyplácti smluvené neb soudem ustanovené úroky (§ 13. ř. z.).

§ 14.

Na statek jsoucí ve vlastnictví více osob a spadající pod ustanovení tohoto zákona, vztahují se předpisy zákona tohoto jen tehdy, jsou-li spoluvlastníky manželé a jeden z nich bez potomstva zemře.

V tomto případě jest pozůstalý manžel oprávněn uprázdněnou polovici statku dle ustanoveeí §§ 8. a 10. převzítí, pokud tomu neodporují ustanovení poslední vůle zůstavitele neb smlouvy dědické.

Avšak jsou-li tu i děti z tohoto manželství, může pozůstalý manžel, zvláště při předlužených pozůstalostech, se svolením poručenského soudu dědickou polovici převzítí dle ustanovení §§ 8. a 10., pokud se tomu nepřičí smlouvy svatební nebo jiná právoplatně usnesená opatření.

Návrh takový budiž zamítnut, je-li vdova ještě ve stáří, ve kterém její provdání a tím poškození

děti prvého manželství odůvodněně možno očekávatí.

Manžel rozvedený svým zaviněním nemá však nároku na oprávněně v tomto panagrafu uvedená.

§ 15.

Nalézá-li se v pozůstalosti několik statků druhu v § 1. řečeného a je-li několik osob zákonnými dědici dle §§ 4. a 6. tohoto zákona, tedy dědicové tito dle pořadu tímto zákonem stanoveného povolání budou ku převzetí po jednom statku a budou moci dle téhož pořadu sobě vybrati ten neb onen statek. Týž postup se opakuje, jestliže by více statků bylo než dědiců.

Potomci zemřelého dědice nastoupí na jeho místo. Z nich má právo voliti si ten, jemuž dle dotčeného pořadu přísluší přednost.

Právo manželu pozůstalému dle § 14. tohoto zákona příslušející, převzítí uprázdněnou polovici statku, jest obmezeno na jeden z těchto statků i v tom případě, že by byl na živu zůstalý manžel spoluvlastníkem všech statků v pozůstalosti se nalézajících. Pozůstalý manžel může však voliti mezi statky, jež nalézaly se v poměru spoluvlastnickém.

§ 16.

Zákon tento nabývá platnosti za tři měsíce po vyhlášení. Na nápady dědické, jež se udály před působností tohoto zákona nemá platnosti.

§ 17.

Mým ministrům vnitra, spravedlnosti, orby a

financi se ukládá, by zákon tento ve skutek uvedli.

V Lázních Išlu, dne 7. srpna 1908.

František Josef v. r.

Klein v. r.

Bienert v. r.

Koritowski v. r.

Ebenhoch v. r.

Příl. č. 2.

Nariadení prováděcí.

Přeložil

JUDr. Zdeněk Tlamich.

Věstník ministerstva spravedlnosti
z r. 1909, str. 92 a násl. (nařízení č. 3):

Nařízení ministerstva spravedlnosti ze dne 28. února 1909 ku provedení českého zemského zákona daného dne 7. srpna 1908 č. 68. z. z., jímž se zavádějí zvláštní předpisy o dělení dědictví při rolnických usedlostech střední velikosti (statcích kmenových*).

Soudům v Čechách.

Dnem 7. ledna 1909 nabyl v království Českém platnosti zákon zemský ze dne 7. srpna 1908 č. 68 z. z., jímž se zavádějí zvláštní předpisy o dělení dědictví při rolnických usedlostech střední velikosti (statcích kmenových) a jenž byl vydán na základě říšského zákona ze dne 1. dubna 1889 č. 52 ř. z.

Tento zákon zasahá pronikavě v řízení soudní v záležitostech nesporných, zvláště pokud jde o projednání pozůstalostí o usedlostech, spadajících pod jeho ustanovení, a to jednak, pokud v zákoně stanovena jest nedělitelnost takových statkův a zvláštní

*) Na venkově našem užívá se pro rolnické usedlosti střední velikosti, jež zákon má na mysli, názvu „statek“ mnohem spíše než „dvůr“, jímž rozumí náš venkov velkostatky („panský dvůr“), pročež k uvarování zmatků překládáno důsledně v nařízení prováděcím: „Erbhof, Hof“ v naše: „statek kmenový, statek“. Authentický český text zemského zákona užívá obou názvů „statek“ i „dvůr“ promiscue. Případným jest také překlad „dvorec“, který odpovídá jak starým českým pramenům tak i předpokladu střední velikosti. Pozn. překl.

ustanovení o dědické posloupnosti, jednak, pokud se jím ukládá povinnost soudům, aby, konajíce příslušná jednání úřední, povždy v obezřelou úvahu brali hospodářskou způsobilost pozůstalého jmění, jakož i rodinné a osobní poměry dědických účastníků, aby tak zamýšlená ustanovení zvláštní, tak zvané právo nápadnické, přišlo ve skutek.

Při mimořádné důležitosti útvaru práva nápadnického pro vypořádání majetkových poměrů mezi dědickými účastníky a při zřejmých obtížích, jež jsou spojeny s vyrovnáním jejich střetných zájmův, uváží-li se dále vliv, jaký tento nový útvar projeví pravděpodobně na hospodářské poměry a sociální stavy venkova, vyzývají se soudy v Čechách, aby osvojíce sobě co nejpodrobněji obsah uvedeného zákona, dostály správně a účelně novým požadavkům konání spravedlnosti.

Ministerstvo spravedlnosti se ustanovilo na tom, že za tím účelem, aby se zákony uvedené náležitě vykonávaly, přispěje soudům těmito návody:

§ 1.

Ve příčině pozůstalostí, v něž stal se nápadnický po 6. lednu 1909 a do nichž náleží rolnické usedlosti (statky) střední velikosti, nabývají po zákonu ze dne 7. srpna 1908 platnosti zvláštní předpisy o dělení dědictví a dlužno dělení to vždy na soudě provéstí neb ku schválení soudnímu předložiti bez rozdílu, zda v dědictví nastupují osoby chráněné či svéprávné (§ 9, odstavec 2 zákona).

§ 2.

(1) Usedlosti, na něž se vztahují předpisy práva nápadnického, nejsou již z předu určeny a nejsou proto ani případy projednání pozůstalostí, v nichž ří-

dití se jest právem nápadnickým, dány předem. Spíše bude na soudech pozůstalostních, aby v jednotlivých případech, kdy do pozůstalosti patří nemovitosti, ko-naly šetření a usnesly se na tom, je-li pozůstalost takovou, na niž vztahuje se zákon, daný dne 7. srpna 1908, čili nic.

(2) Tu přichází v úvahu hospodářská povaha a velikost nemovitostí, jež zůstavitel držel.

(3) Po zákonu platí nápadnické právo pro *rolnické usedlosti*, t. j. takové, jež jsou ku provozování rolnictví určeny, při nichž jest obytné stavení a jež takto představují *statek* určité střední velikosti. Velikost vymezují v § 1, odstavci 1 zákona uvedené průměrné stupnice čistého výnosu katastrálního a rozlohy. —

(4) Při posuzování, spadají-li rolnické usedlosti pod právo nápadnické, sluší přihlídnouti i k tendenci, jež jest tomuto ústavu právnímu základem. Tendencí jest, jak se podává jasně ze sněmovních jednání, jež předcházela vydání říšského zákona ze dne 1. dubna 1889, aby se stav selský udržel hospodářsky silným tím, že po smrti vlastníka statku, je-li několik osob ku dědictví povoláno, statek s příslušenstvím nebude dělen, nýbrž jako celek přikáže se pouze jedinému přejímateli (nápadníkovi) za slušnou cenu přejímací, ostatní dědiční účastníci pak vybudou se jinak. Základní ideou zákona jest myšlenka selského práva dědického, jež platilo dle starých předpisů v Čechách až do zrušení nedělitelnosti nemovitostí v Čechách r. 1869.

(5) Použití nového zákona jest usnadněno tím, že se pojmy „sedlák, selský stav a selský statek“ dle staré zvyklosti dochovaly dodnes. Ke stavu selskému náleží z držitelů statků ti, kdož malou nebo střední usedlost, určenou k rolničení, za pomoci příslušníků rodiny, čeledí a nádeníků neb i bez ní sami vzdělá-

vají a tuto prvotní výrobu rolníka konají z povolení. Souhrn majetkových součástí selské usedlosti v hospodářský celek spojených zove se statek (dvorec); ve dvořišti soustředí se činnost, směřující ku vzdělání a zužitkování různých pozemkův a poživacích práv usedlosti.

(6) Pojem rolnické usedlosti (statku) nevyklučuje, aby k ní náležely vedle polí jiné zemědělsky užitelné, lesní a vodní parcely i takové pozemky, jež jsou buď neplodny nebo prvotní výrobě odňaty; dále jest nerozhodno, zapsán-li statek v obyčejné knize pozemkové či deskách zemských, není-li jen stížen svazkem svěřenským (§ 2 zákona).

Pojmu statku ve smyslu nového zákona nebrání právě tak propachtování statku, jako není na závalu jemu, provozuje-li vlastník statku vedle vzdělávání půdy průmyslovou živnost, tak na př. obchoduje dobyt看, dřívím neb plodinami, po případě jest pilárem, mlynářem, hostinským, jakož i provozovatelem vedlejšího průmyslu na venkově s tím spojeného a pod.

Rozsah, v jakém provozoval držitel statku taková zaměstnání živnostenská, není zajisté tehdy závažným, slušelo-li je přičítati jeho zvláštním vlastnostem a osobním poměrům, takže pro nástupce v držbě jest rolnictví hlavní věcí neb aspoň tvoří přední základ jeho hospodářské existence.

(7) Se zřetelem na tendenci zákona bude jeho použítí pokládáno za vyloučeno, pak-li vlastníka statku ani rodinu jeho nebude dle lidového názoru lze čítati ke stavu rolnickému.

§ 3.

Při zjišťování součástí dvorce (§ 1. zákona) rozhoduje hospodářská jednotnost nemovitostí ku dvorci náležejících (radikovaných) živností, poživacích a sou-

sedských práv, jakož i pravidelné řízení celého hospodářství z dvořišť, tudíž souvislost hospodářská, nikoliv teritoriální souvislost pozemků. Rozdílu nečiní, tvoří-li tyto jediné knihovní tělo, či jsou-li zapsány v několika vložkách. Zvláště jest dbáti toho, aby se součástmi statku nebyly spojeny v těle knihovním nemovitosti, jež ke statku hospodářsky nenáleží.

§ 4.

Za účelem zjištění rozhodných dat katastrálních, pokud jde o čistý výnos a rozlohu pozemků, mohou žádati soudy od úřadů finančních bezplatně zhotovení a zaslání výtahů z operátu katastru daně pozemkové, zvláště z archů držebnosti pozemkové, nikoli však formální opisy. Takto za výtahy katastrální žádati se však má pouze výjimkou, ježto soudy pravidelně mohou opatřiti sobě žádaná data v krátké cestě (viz sdělení ve věstníku ministerstva spravedlnosti z roku 1903, str. 235).

§ 5.

Podmínkou, aby použito bylo práva nápadnického jest, aby k dědictví povoláno bylo osob několik. Pak-li jest oprávněna k dědictví osoba pouze jediná, nemůže býti řeči o dělení dědictví, jež tvoří podstatu zákona o statcích kmenových.

Se zřetelem na veřejnoprávní význam nápadnického práva jest použití zákona na všechny jemu podrobené usedlosti obligatorní, na žádosti neb úmluvě dědických účastníků zcela nezávislo. Běží vždy o to, má-li statek se všemi svými součástmi velikost, jakou žádá zákon. Vedle statku mohou však býti v pozůstalosti jiné majetkové předměty, zejména i pozemky, ve příčině nichž platí zásady posloupnosti občnoprávní.

Překročí-li statek jako kmenový stanovenou nejvyšší mez čistého výnosu, neplatí proň právo nápadnické ani v celku ani co do části pod mez čistého výnosu vypadající.

Při výpočtu rozlohy (plošné výměry) nutno vzít zřetel na stavební plochu budov obydelných a hospodářských.

§ 6.

Velké obezřelosti a svědomitosti žádá stanovení ceny, za niž má nápadník statek převzít a jež se bere při vypořádání pozůstalého jmění na místě statku za základ jako aktivum (§§ 7 až 9 zákona). Při tom jest tak dalece vyhověti účelu zákona, aby slušnou cenou přejímáči bylo docíleno, by přejímatel statku mohl obstáti. S druhé strany však nemají spoludědicové nad míru býti zkráceni. Snaha soudu má tudíž směřovati k tomu, aby oba střetné zájmy: zachování statku a slušný výbyt spoludědiců při svědomité úvaze všech poměrů pokud možno se vyrovnaly.

Nejnižší mez ceny stanovená pro výpočet povinného dílu v § 13, odstavci 2 zákona nesmí v žádném případě býti puštěna se zřetele.

§ 7.

O podstatných okolnostech, pokud přicházejí v úvahu, náleží vyslechnouti obecní představenstvo (starostu, pokud se týče radního jím určeného, § 52 obecního zřízení) a znalce, aby pro soudcovská usnesení poskytnuty byly spolehlivé základy. To zvláště platí, pokud jde o vyšetření, je-li usedlost statkem střední velikosti a které jsou její součásti (§ 1, posl. odstavec zákona), dále pokud jde o odhad statku (§ 8, odst. 2 zákona); znalce třeba slyšeti i před zjištěním inventáře, jehož třeba k řádnému hospodaření na statku (§ 4, odstavec 2 zákona).

Zákon daný dne 7. srpna 1908 odkazuje především na dohodu účastníků a to: pokud jde o určení hospodářského inventáře (§ 4, odstavec 2), o určení osoby přejímatele statku (§ 6), o odhadu statku (§ 8), jakož i pokud jde o lhůty a splátky pro vyplacení ustupujících dědicův a zatímní zajištění výbytného (§ 10). Proto má soud v zájmu dobré shody mezi dědici vždy o to usilovati, aby základy pro použití práva nápadnického a pro vypořádání mezi účastníky pokud možno u vzájemné shodě byly vybudovány a tolikéž vypořádání samo v také shodě se stalo.

Tímto opatřením bude ve mnohých případech ušetřeno času i nákladu, spojeného s podrobným šetřením, jakož i rodinných rozepří uvarováno.

§ 8.

Pokud není v zákoně ze dne 7. srpna 1908 jinak stanoveno, platí obecné předpisy občanského práva a řízení při projednání pozůstalosti. — Zvláště není dotčen vliv, poručenským, pokud se týče opatrovníckým soudům po zákonu příslušící (§ 27 císařského patentu ze dne 9. srpna 1854 č. 208 ř. z.)

§ 9.

(1) Při projednání pozůstalosti se statky kmenovými náleží postupovati takto:

(2) Především jest důležité zjistiti, lze-li vůbec použití ustanovení tohoto zákona na případ dědický.

(3) Dle § 3, odstavce 2 a § 4 zemského zákona dochází k tomu za podmínky, že dědiců jest několik, při zákonné posloupnosti vždy, při testamentární neb smluvní však jen tehdy, ustanoví-li zůstavitel přejímatel statku některého ze zákonných dědiců dle obecných předpisů občanského zákoníka, tak na př. ustanoví-li v testamentu otec jednoho ze dvou synů dědicem a přejímatel statku, druhému určív pouze

odkaz. Je-li smlouva dědická neb testament a není-li nařízeno, že jeden ze zákonných dědicův, po případě i pozůstalý manžel, má převzítí usedlost, pak nepřicházejí ustanovení zákona vůbec ku platnosti. Jinak dlužno zjistiti především, je-li v pozůstalosti nemovitost, již pokládáti sluší za statek kmenový ve smyslu tohoto zákona.

Za tou příčinou má zjistiti soud ze zápisu úmrtního, dále nahlédnutím v osobní seznam knihy pozemkové a v pozemkovou knihu, pokud se týče i dotazem u jiných soudů knihovních, byl-li zůstavitel vlastníkem neb za podmínek naznačených v § 14 zákona spoluvlastníkem rolnické usedlosti s obydlím, jež může považována býti za statek kmenový. U příležitosti porad soudních přednostů s obecními starosty ve smyslu § 16 jednacího řádu budtež tito požádáni, aby již v úmrtních zápisech na to upozornili. Rovněž výsledku svědků posledního pořízení budíž využito soudem k objasnění skutečností, jež jsou pro použití práva nápadnického rozhodny.

(4) Po té budíž zjištěna rozloha a čistý výnos katastrální a to především v krátké cestě, jinak dožadáním (§ 4).

V četných případech již tu vysvitne, že zůstavena usedlost nemá vlastností neb rozsahu kmenového statku ve smyslu zákona.

(5) Vyhovuje-li však usedlost povahou svou i velikostí požadavkům zákona a náleží-li sepsati *inventář* z moci úřední proto, že súčasněn jest dědic — poručenec, pokud se týče opatrovanec, neb z jiného důvodu zákonného (§ 92 pozúst. pat.), doporučuje se, aby ihned dle § 151 pozúst. patentu k sepsání inventáře a projednání pozůstalosti *na místě samém* ustanoven byl rok, jež řídití náleží úředníku soudcovskému.

K roku obesláno budíž představenstvo obce, v níž

leží statek kmenový, pak dva znalci, dále všichni dědičtí účastníci, kteří budtež vyzváni, aby s sebou přinesli papíry, účty, berni, pojišťovací, spořitelní knížky a pod., jež by pro projednání mohly míti důležitost. Též o zvláštní zastoupení nezletilcův a chráněncův pečovati náleží pro případ, že by zájmy jejich se zájmy příjematele neb spoludědicův mohly se střetnouti.

Při nařízení úředních jednání mimo sídlo soudu, sluší míti na zřeteli předpisy §§ 95 a 96 jednacího řádu.

(6) Při projednání konstatujž nejprve soud, vyslechna obecní představenstvo a znalece, pokládá-li se usedlost za statek kmenový.

Toto konstatování budiž stranám ústně oznámeno a vyznačeno v protokole. Zvláštního vyhotovení usnesení netřeba, ač-li lze očekávati doň stížnost.

(7) Po té budiž přikročeno ku přijetí přihlášek dědických na soud a k inventuře. Tu budtež podrobně vyšetřeny *součásti statku*; v protokole budiž konstatováno výslovně, které nemovitosti a práva poživací neb sousedská pokládají se za statkové součásti. — Vlastnost statku kmenového jest závažnou i pokud jde o zjištění *příslušenství*, zvláště inventáře, jehož třeba k řádnému hospodaření na statku. Nedohodnou-li se súčasněn dědicové jinak, stanoví rozsah potřebného hospodářského inventáře dotčný (vyslaný) soudce, vyslechna znalce (§ 4, odstavec 2 zákona). Toto stanovení budiž protokolováno. — Při odhadu statku budiž tento inventář vzat v úvahu, nebudiž však odhadován zvláště.

(8) *Odhadu nemovitostí* zatím netřeba a je vyhrazeno účastníkům, aby dohodou stanovili sami hodnotu statku s hospodářským inventářem.

(9) Nedojde-li k takové dohodě, budiž statek s příslušenstvím odhadnut znalci, *soud* pak, vyslechna obecní představenstvo a účastníky, *stanoví hodnotu*

statku dle několikanásobného čistého výnosu katastrálního po nejlepší úvaze tak, aby příjematel mohl obstatí (§ 8 zákona). Násobek (multiplum) čistého výnosu katastrálního, jenž ocenění bude základem, určí soud, vezma v pečlivou úvahu všechny poměry. K odhadu použito budiž vždy odhadců s předmětem i místem obeznalých. Při menších statcích může od soudního vyšetření hodnoty na místě samém býti upuštěno. Posudek obecního představenstva může býti podán i písemně. Znalců netřeba volati, není-li o povaze a součástech statku pochybností, není-li nezletilých dědicův a lze-li nadíti se dohody účastníkův o přejímací ceně, neboť soud jen pak jest k stanovení hodnoty statkové povolán, nebylo-li dohody docíleno.

(10) Usnesení o stanovení hodnoty statkové pojmuti sluší v protokol a hodnotu v inventář zařaditi, tato pak dalšímu jeduání budiž položena za základ.

(11) Za účelem výpočtu ceny přejímací při dělení dědictví buďtež zjištěny a od ostatních dluhů pozůstalostních odděleny dluhy statkové, t. j. ona passiva, jimiž statek bezprostředně je stížen, jako: knihovní dluhy, daně a jiné dávky veřejné a všeliká jiná passiva, pro něž vázne na statku zákonné právo zastavní.

(12) Srovnáním hodnoty statkové s dluhy statkovými budiž vypočtena nezadlužená (čistá) hodnota statku kmenového (§ 7. zákona), jež při dělení dědictví oproti příjemateli se započte jako aktivum.

(13) Kdo jest povolán, aby převzal statek kmenový, ustanovuje smlouva dědická neb testament, a není-li jich pak rozhoduje dle § 6. zák. předem dohoda účastníků. Nedojde-li k ní, určuje osobu příjematele dle § 6. zákona soud. Rozhodnutí o tom, je-li osoba povoláná z převzetí vyloučena, nepřísluší, jde-li o některý z důvodů vyloučení, jež jsou uvedeny v § 6, č. 4, lit. b) až e) zákona, soudu pozůstalostnímu,

nýbrž soudu sborovému I. stolice, jemuž v takovém případě soud okresní předloží spisy o projednání pozůstalosti s vlastním návrhem.

Je-li soud sborový sám soudem pozůstalostním, rozhoduje o otázkách, jež v § 6 zákona jsou naznačeny, sám bezprostředně.

(14) Soudu pozůstalostnímu netřeba přerušiti projednání za účelem rozhodnutí soudu sborového, je-li jasným stav faktický i právní a lze-li rozhodnutí s jistou pravděpodobností předvídati: tu má soud pozůstalostní na základě rozhodnutí soudu sborového I. stolice, jak za správné je považuje a předpokládá, pozůstalost pokud možno dojednati a zejména provésti dělení dědictví, pokud se týče i vypočísti díl povinný, zachovávaje předpisy § 13. zákona.

(15) Kdyby strany nemohly se dohodnouti o *lhůtě* a o *částkách*, ve kterých výplaty státi se mají, a jak obnosy spoludědicům k výplatě připadající *do té doby* mají býti *zúročeny*, *rozhodne* o tom soud dle slušného uznání (§ 10. zákona). Ani tohoto rozhodnutí netřeba vyhotovovati zvláště, nýbrž stačí je zatím protokolovati a dohodě dědické položit za základ. Pravidelně budetřeba opatřiti si rozhodnutí sborového soudu o osobě příjematelově až po dojednání. Když bylo rozhodnutí došlo, buďtež účastníkům všechna usnesení z doby projednání doručena v jediném usnesení společném, aby řízení se nezdržovalo a předkládáním spisů následkem možných stížností do usnesení netřístilo. Jen v případech zvláště pochybných bude účelno, mezi nimiž předběžná rozhodnutí zvláště vyhotoviti a jejich právní moci vyčkati.

(16) Není-li třeba soudního rozhodnutí o osobě příjematelově, může od zvláštního vyhotovení usnesení soudních vůbec býti upuštěno a stačí, usnesení ona v úvodu *odevzdačí listiny* uvésti a teprve s touto všem účastníkům doručiti.

(17) Při stanovení lhůt pro zúčtování a splatnost výbytných obnosů, vzat budiž zřetel jak na osobní poměry spoludědiců (suma výbytného může po případě určena býti za kapitál pro důchod doživotní), tak i na dobu, kdy pravidelně na statek sbíhají se peníze vytěžené z něho (prodejem sklizně, odchovaných dobytčat atd.). Nezřídka snad naskytne se příležitost, splatití výbytné na způsob renty umořovací*)

(18) Do prohlášení, jímž přejatel ve příčině výbytného se zavazuje, budiž pojat, co se týče smluvných lhůt, zákonný následek, naznačený v § 10, al. 3 zákona (okamžitá splatnost výbytného v případě úplného neb i částečného převodu statku před stanovenou dobou výplaty), dále ztráta práva výpovědi (§ 195 cís. patentu ze dne 9. srpna 1854 č. 208 ř. z.) aspoň pro krajní dobu tří let, počítaných od právní moci odevzdání, jež jest přejímateli statku zákonem vyhrazena. Za částečný převod statku se nepokládá, postoupí-li se součástí z něho k účelům stavby silnic, arrondace a pod.

(19) Nechce-li někdo z dědiců statek převzítí — patrně pro jeho předložení — dojde k prodeji statku.

(20) Se zřetelem na zákonný podklad převzetí statku nápadníkem není třeba ani pro stanovení ceny přejímací dohodou stran, ani pro rozdělení dědictví, jež by ve smyslu zákona o statech kmenových se stalo, schválení soudem poručenským pokud se týče opatrovníckým (§ 27. pozúst. pat.). Posléze jest míti na zřeteli, že samo řízení dle zákona o statech kmenových *nevyžaduje sepsání inventáře*, ač-li jeho není třeba pro některý z důvodů, jež jsou v § 92. pozúst. patentu uvedeny.

§ 10.

Z pravidla bude ustanovena osoba přejímatele

*) Při úrocích splácí se pravidelně část kapitálu.

Pozn. překl.

a rozděleno dědictví před odevzdáním pozůstalosti. Za kterých podmínek obé může býti odloženo až na dobu odevzdání, ustanoveno jest v § 5. zákona. Není vyloučeno, aby jednotliví spoludědicové dle okolností ihned se svými podíly dědickými byli vypořádáni a tak nepřišli vůbec v poměr spoluvlastnický. Takové vypořádání, při němž platnosti docházejí ustanovení §§ 7. až 10. zákona, není na pováženou, může-li vybyvaný spoludědic z pozůstalého jmění ihned býti cele vypořádán a nemá tudíž zapotřebí, aby jeho podíl dědický na statku byl zajištěn. Má-li však býti dědický podíl spoludědice, jehož dlužno vybytí, na statku zajištěn, dlužno povážiti, že náleží všem sourozencům, z převzetí statku vyloučeným. tudíž i těm, kdož zatím ve spoluvlastnictví zůstávají a teprve při konečném vypořádání dojdou svého vybytí, stejné poradí za jejich dědické podíly a že by tudíž zároveň náleželo se postarati o zachování práv všech vybyvaných sourozencův. Avšak v této příčině naskytují se obtíže se stanoviska knihy pozemkové, vůči nimž by vypořádání jednotlivých spoludědiců za odloženého dělení dědictví vůbec mělo býti omezeno na případ onen, kdy lze tyto spoludědice úplně vybytí, takže pro ostatní sourozence, kteří zůstávají v poměru spoluvlastnickém, není další ochrany třeba.

Výhradu pozdějšího použití práva nápadnického nutno poznamenati na listu B současně s knihovním vkladem práva vlastnického pro dotýčné sourozence.

§ 11.

Jako přichází ku platnosti právo nápadnické v případě dotčeném v § 9, al. 3, kdy ve smlouvě dědické neb testamentu jest nařízeno, že statek převzítí má manžel pozůstalý, tak i tehdy, jestliže pozůstalý manžel, aniž má nárok na převzetí statku, v cestě dohody se povolá ku převzítí statku proto, že pozůstalé děti nejsou způsobilý, aby statek převzaly, sluší

projednání pozůstalost dle práva nápadnického, čímž pozůstalému manželovi dostane se výhod, jež jsou pro přejímatele statku v zákoně stanoveny. Převezme-li statek pozůstalý manžel, nemá opomenouti soud náležitě opatrnosti v zájmu dětí, a to omezením vlastnického práva přejímatelová asi na způsob fideikomissní substituce.

I v případě, že nachází se v pozůstalosti statek, jenž manželům patřil společně, a pozůstalý manžel, ač jsou tu děti, na základě § 14, alinea 3 zákona převezme i díl zůstavitelův, má být soud bedliv toho, aby hájil zájmu dětí ve smyslu odstavce předchozího.

V případech právě uvedených jest třeba schválení soudem poručenským pokud se týče opatrovníckým.

§ 12.

Pokud pravděpodobně nedojde na rozhodnutí soudní, není závady, aby projednání pozůstalosti se statky kmenovými bylo svěřováno *notářům jako soudním komisařům*, když byl soud předběžná k orientaci nutná šetření vykonal a v daném případě zjistil, že usedlost, do pozůstalosti náležitou, pokládáti sluší za statek kmenový. Ukáže-li se při projednání u notáře nutnost soudního rozhodnutí, předložíž notář spisy se stručnou poznámkou. Pro další postup rozhodnými budou zkušenosti, jichž se nabude používáním zákona o statcích kmenových. Čím ochotněji přistoupí obyvatelstvo na intenci zákona, čím hladčeji se budou celkem projednávatí pozůstalosti se statky kmenovými, čím řidčeji nastane soudu úkol, aby rozhodl, tím spíše budou moci, a to i ku prospěchu stran, projednání taková notářům jakožto komisařům soudním býti svěřována. Za daných okolností bude notář moci celé projednání provéstí tak, že se soud na základě skon-

čeného operátu omezí na závěrečná rozhodnutí a opatření.

Nedá-li se však očekávati ve věci smírná dohoda o podstatných podmínkách vypořádání, doporučuje se, by soud, jemuž spisy byly předloženy za tím účelem, aby praejudiciální rozhodnutí učinil, sám pozůstalost dojednal s ušetřením opětovného vracení spisů notáři, opětovných obsílek, výslechův a jednání u notáře a pak opětně u soudu.

§ 13.

Jsou-li nemovitosti, jež náleží k statku kmenovému, zapsány v několika vložkách, působíž soud na to, aby nemovitosti ty při knihovním provedení výsledků projednání pozůstalosti spojeny byly v jediné tělo knihovní, tudíž zapsány byly všechny ve vložku jedinou, pokud není snad ve příčině zatížení nějaké jen stěžejí odstranitelné překážky se stanoviska práva knihovního.

Naopak zase mají nemovitosti, jež, ač ke statku nenáleží, sepsány jsou spolu se součástmi jeho v tělo jediné, z knihovního těla býti vyloučeny.

Prohlášení přejímatele statku, pokud se týče jeho zástupce, o sloučení součástí statkových v jedno knihovní tělo jakož i o odloučení ostatních zůstavěných nemovitostí dlužno ovšem protokolovati již za projednávání pozůstalosti, a sluší pak při zřízení knihovního pořádku ve příčině odevzdací listiny vzíti na ně zřetel. V zápise vlastnického práva budiž vyznačeno, že se převod vlastnictví stal na základě zákona o statcích kmenových.

§ 14.

Zákon opomenul ustanoviti, zda jest možno, aby pozůstalostní řízení bylo *reassumováno* tehdy, jestliže dodatečně vyjde na jevo, že nemovitost pozůstalostní

jest statkem kmenovým. Nebylo by to také lze provésti, ježto by tím dotčena byla práva stran, předchozí dohodou neb rozhodnutím nabytá.

§ 15.

S povolením lhůty k vyplacení výbytného ve smyslu § 10. zemského zákona, je spojen zákonný následek, že v případě tom, když statek převzatý před uplynutím lhůty stanovené přejde jedním právním mezi živými do třetích rukou cele neb z části. jsou spoludědicové oprávněni, žádati vyplacení výbytného bez ohledu na lhůtu stanovenou.

Je-li mezi spoludědici osoba chráněná, jest věcí především jejího zákonného zástupce, aby, udržuje v pařnosti převod takový, soudu poručenskému pokud se týče opatrovnickému jej hlásil s případným oznámením za účelem zachování práv chráněncových. — Avšak i soudům poručenským pokud se týče opatrovnickým nastane povinnost, aby vhodným způsobem bděly nad změnami, jež nastaly ve vlastnictví statků, dědickými podíly stížených, aby v zájmu chráněnců, pokud jsou věřiteli, mohlo býti zařízeno potřebné k účelům vyplacení výbytného neb zvýšení úroků, přejímateli statku příliš nízkou vyměřených.

Za tím účelem mají soudy knihovní, pokud nejsou zároveň soudem poručenským v širším slova smyslu, provádějíce v knize pozemkové převody vlastnictví vzpomenutého rázu, sdělití to náležitým způsobem s řečeným soudem.

Dle § 11, alinea 4 zákona přísluší spoludědicům právo předkupní pro případ, že by se prodával kmenový statek neb jeho podstatná část do uplynutí 10 let, počítaných od smrti zůstavitelovy. Toto právo předkupní budiž v listině odevzdačí vyznačeno, aby zajistil se současný jeho knihovní vklad při vkladu vlastnického práva přejímatelova. Dojde-li ku prodeji

statku neb jeho značnější částí do uplynutí 10leté lhůty, v § 11, alinea 1 zákona naznačené, jest přejímatel statku bez rozdílu, nabývá-li statku spoludědic čili nic, povinen, aby vydal rozdíl mezi kupní cenou a hodnotou, jež svého času převzetí statku byla položena za základ, po srážce ceny meliorací, přejímatel statku provedených, kterýžto rozdíl dodatečně se rozvrhne. Takovým případům mají soudy poručenské v širším sl. sm. věnovati bedlivou pozornost, aby osoby chráněné, pokud jsou věřiteli, netrpěly snad škody tím, že by uplatnění jejich úroků bylo opomenuto. Knihovní soudy mají povinnost, aby soudy řečené o takovýcho převodech vlastnictví zpravovaly.

Nároků na vyplacení částky, o niž kupní cena přejímací hodnotu statku převyšuje, náleží domáhati se, pokud nedošlo k dohodě mezi účastníky, řádným pořadem práva; rozvrh obnosu, jenž odpovídá řečenému rozdílu, mezi dědické účastníky, provede se dodatečným projednáním pozůstalosti.

§ 16.

Pozůstalosti, projednané na základě zákona ze dne 7. srpna 1908, buďtež vyznačeny v rejstříku A slovem „Právo nápadnické“ ve sloupci „Poznámka“. Ve výkazu prací budiž každoročně počet takových případů pozůstalostních seznamenán a čísla ta přenesena i do povšechného přehledu, jež z výkazů prací náleží poříditi.

§ 17.

O všech projednáních pozůstalosti dle zákona o skutcích kmenových, která se v minulém roce skončila odevzdáním, sestavtež soudy výkaz dle vzorce, jenž v dodatku k tomuto nařízení jest otištěn, a předložtež jej do 15. ledna roku nejbližšího příštího presidium nadřízeného soudu sborového. Toto presidium sestaví z vý-

kazů přehled pro svůj okrsek a předloží výkazy s tímto přehledem *do konce ledna* presidiu vrchního soudu zemského, jež všechny výkazy a přehledy spolu se souhrnnou tabellou, jím sestavenou, zašle *do konce března* ministerstvu spravedlnosti.

Výkaz budiž veden běžně tak, aby současně s vydáním listiny odevzdací vyplněny byly příslušné jeho sloupce. O úplnost zápisův a jejich srovnalost se spisy pečujtež soudcové pozůstalostní. K ušetření práce písařské budiž výkaz předložen v originále.

OBSAH:

Úvod	3. str.
I. Projednání rolnických pozůstalostí před vydáním nového zákona	5.
II. Vůdčí zásady nové pos'oupnosti	8.
a) dohoda	9.
b) konkurrence	10.
c) cena přejímací dvora	10.
d) projednání pozůstalosti co do ostatního majetku	10.
III. Podmínky platnosti nového zákona	
A náležitosti osobní	11.
B náležitosti věcné	13.
C náležitosti práva dědického	14.
IV. Nápadnictví dětí a pozůstalého manžela	
A Potomstvo	16.
B Nástup pozůstalého manžela	20.
V. Nápadnictví dalších příbuzných	20.
VI. Zařadění statku do inventáře a zjištění ceny přejímací	21.
VII. Výpočet podílů dědiců ustupujících	24.
A Dvůr tvoří jediné jmění pozůstalostní	26.
B Jest tu ještě jiný majetek	28.
VIII. Díl povinný	29.
IX. Ingerence soudu poručenského a sborového (prvé stolice)	31.
A Soud poručenský	32.
B Soud sborový	32.
X. Odevzdací listina (rozvrh pozůstalosti)	
Kniha pozemková	35.
XI. Dodatečné projednání pozůstalosti	35.
XII. Notář jako soudní komisař	37.
XIII. Vzorce protokolů pojednání	41.
A Projednání bez dohody	42.
B Projednání s dohodou	52.
Příloha č. 1. Zemský zákon ze dne 7. srpna 1908 č. 68 z. z.	61.
Příloha č. 2. Nařízení min. sprav. ze dne 28. února 1909 č. 3 věstníku min. sprav.	75.
Cbsah	95.

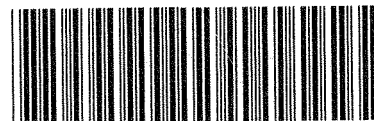
Smysl rušící chyby tiskové:

Na str.	3	řádek	4	shora	místo	<i>nichž</i>	čti	<i>něhož</i>	
" "	3	"	8	"	"	st. z. s.	čti	sb. z. s.	
" "	4	"	1	"	"	<i>zavedena</i>	"	<i>v rolnické statky</i> <i>odstraněna</i>	
" "	5	"	7	sdola	místo	č.	čti	§	
" "	11	"	9	"	"	<i>znutněná</i>	čti	<i>zminěná</i>	
" "	20	"	11	shora	"	a)	čti	aa)	
" "	20	"	14	"	"	b)	"	bb)	
" "	22	"	1	"	"	<i>obř.</i>	čti	<i>obč.</i>	
" "	26	"	{	10 zdola	}	místo	2950	čti	2625
" "	26	"	{	16 "					
" "	29	"	3	shora	místo	<i>překupní</i>	čti	<i>předkupní</i>	
" "	44	"	10	"	"	<i>dědický zápis</i>	čti	<i>úmrtní zápis</i>	
" "	44	"	15	"	"	<i>ceny přijímací</i>	"	<i>ceny přejímací</i>	
" "	55	"	2	zdola	"	<i>v tom</i>	"	<i>o tom</i>	
" "	55	"	1	"	"	<i>VI i</i>	"	<i>VI l)</i>	
" "	64	"	11	shora	"	<i>podrobený</i>	"	<i>podrobeného</i>	
" "	64	"	18	"	"	<i>zůstanoví</i>	"	<i>zůstavitel</i> <i>ustanoví.</i>	

REV15

ÚK PrF MU Brno

3129S35940